

קונטרס

הבינוני

פרשת
ויגש
תשפ"א

שנה ג' חוברת י"ד

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון שיעור פ"א

היזוק האמונה שהבורא חזק מכל חזק ומשרד מערכות

כל אשר חפץ ה' עשה \ בעקבות המחשבות הראשונות \ כאשר ירד הגשם והשלג \ יום זורם – האמנם? \ הס קטיגור וקח סניגור מקומו \ הבוטח אינו יוצא מכליו \ הבוטח מוכן ומזומן לימים מורכבים \ וידעתם כי אני הוי"ה \ אני ה' – נאמן לשלם שכר \ שמע ישראל ה' אלוּקינו ה' אחד \ למען אנסנו הילך בתורתי אם לאו \ גם הטבע הוא שידוד מערכות \ סיכום החלק הראשון \ שידוד מערכות בארץ נכר \ אטו מדידהו קאכילנא?! \ מדרחמנא קאכילנא! \ אין הזמן מהווה מניעה להקב"ה \ ואתה נותם להם את אכלם בעתו \ הזמן זו אבל הקב"ה אינו זו \ מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו \ ישועת ה' כהרף עין \ חתונה מפוארת בעיצומה של קורונה \ ולא ייבהל מפני המלעיגים עליו \ ישועת ה' בעתה ובזמנה \

יום המישי פרשת מקץ – ב' טבת ה'תשפ"א

הודאה מתוך הכרה עמוקה שאין מגיע לי כלום

הפעם אודה את ה' \ הודאה מתוך הרגשים עמוקים \ שני מיני הודאה \ עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו \ אור מיוחד שנתגלה על-ידי לאה \ טבע האדם שלא להתרגש כשכל אחד מקבל \ המפתח להגיע להרגשת הודאה \ בורא נפשות רבות וחסרונן \ הודאת האדם על שקיבל יותר מכפי חלקו \ מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו \ תהלותיו של דוד המלך \ הכרת האדם שהוא מקבל מעבר לכללי הבריאה \ כי חמת אדם תודך \ הודאה מתוך הכרה שהכל תוספת חסדי ה' עליו \

יום שני פרשת ויגש – ו' טבת ה'תשפ"א

מסירות נפש בזמנים טובים ומאושרים

ויפול על צואריו ויבך... \ הוי מודה לו כיעקב אביך \ קריאת שמע ביום המאושר ביותר \ אני פושט את צוארי למעם קדושת שמו יתברך \ טעם לחזורי המלחמה \ מסירות נפש במחשבה \ ונקדשתי בשעת האכילה \ העביר את הסכין על צואר המזלג \ נעבוד את ה' דוגמת המלאכים \ ברוך המקדש שמו הגדול ברבים \ לאמיר אויס גיין פארן אויבערשטן \ מסירות נפשם של אנשי הצבא \ חיילים בצבא ה' \

יום שלישי פרשת ויגש – ז' טבת ה'תשפ"א

הזדמנויות של מסירות נפש בחיי האדם הפשוט

התחיל את דרכו בסכום גדול \ כששר הנהר בא לגבות את חובו \ הבעש"ט הפיל את עצמו מן ההר \ לחיות על קידוש ה' \ הנסיונות מתחדשים עד זיבולא בתרייתא \ ונתתי לך מהלכים \ אתה תעבוד ואני אוכיל אותך \ סכסוכים שיושבים על עושק כספי \ ואליו הוא נושא את נפשו \ ויתור הוא מסירות נפש ממש \ אין אדם יכול להחריב את חייך \ את הצרות מביא האדם על עצמו \

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א

הקפיד על קוצו של יו"ד \ חנון ורחום לכל פועל \ קולות משונים באויפרוף של בן החייט \ מבטיחני לך שיחיה הילד \ וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו \ לחם וחמאה לנשמה \ אחר קיצץ בנטיעות \ הסיר את הנגיעות בטרם פסק את פסקו \ ויתנכר עליהם וידבר אתם קשות \

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

מדור אמונה ובטחון שיעור פ"א

חיזוק האמונה שהבורא חזק מכל חזק ומשרד מערכות

שם, בתחילה קובע האדם בלבו את האמונה שהקב"ה אוהב אותו עד מאוד, ושהוא רוצה לתת לו את כל צרכיו, ושהוא הרחמן הגדול ביותר, ושהוא עומד ונותן לו את כל צרכיו ומושיע לו בכל עת במציאות. ולכל זה הוא מצרף את האמונה שהקב"ה חזק מכל חזק, כי בלעדי אמונה זו, עדיין לא היה יכול לבטוח בו בלב שלם, ואילו היה בא למשל לשים בטחוננו בבשר ודם, היה דבר זה מעכב בעדו, כי מה יועיל לו שפלוני אוהבו ומרחם עליו ורוצה לעזור לו, והרי הוא זקוק לסכום גדול מאוד של כסף אשר פלוני לעולם לא יוכל לתת לו. לכן עתה, לאחר שכבר קבע האדם בלבו את האמונות הראשונות המנויות בפרק זה, הראשונה שהקב"ה הוא מקור הרחמנות והשניה שהוא יודע יותר מכל אחד מה טוב בשבילו, הוא מוסיף להאמין עוד שאין שום דבר שמעכב בעד הקב"ה, ואפילו החטא אינו יכול לעכב בעדו, מלהביא לו את הטוב ביותר בשבילו.

יתכן אמנם שהדבר הטוב ביותר בשבילך, הוא לא מה שאתה מדמה בנפשך. יתכן שהוא דבר שלעת עתה יגרום לך צער, אבל ככלות הכל אין שום דבר שמעכב בעד הקב"ה מלתת לך את

כל אשר הפין ה' עשה

אנו עומדים בפרק השלישי בדבר השלישי מתוך שבעת הדברים שעל האדם לאמץ כדי להיות בעל בטחון: וְהַשְׁלִישִׁי, כִּי הַבּוֹרֵא יִתְּנֶנּוּ חֵזֶק מִכָּל חֵזֶק וְיִדְּבָרוּ נְגוּר [חֵזֶק] מִכָּל דְּבָר (כלומר: גזירת דיבורו של הקב"ה חזקה מכל דבר), וְאֵין מְשִׁיב דֵּינּוּ (אין מי שיעשה היפוך דינו), כְּמוֹ שְׁנֵאמַר: פֶּלֶא אֲשֶׁר תַּפְּץ ה' עֲשֵׂה, וְאָמַר (יעשהו נה, יא): כֵּן יִהְיֶה דְבָרֵי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא יֵשׁוּב אֵלַי רִיקָם וְגו'.

זהו הדבר השלישי, ונזכר כמה פעמים בפרק השני, אף שם בתורת הדבר השלישי משבעת הדברים שעושים את האדם בעל בטחון. הרי זה פשוט שהוא חלק מהאמונה הפשוטה, שהקב"ה עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, כי בזה כלול שהקב"ה חזק יותר מכל דבר ושאין שום דבר שיכול להתקומם כנגדו ולעשות היפך רצונו. אך שם בפרק שני הודיע לנו רבינו המחבר, שאם יתבונן האדם בדבר זה ולא רק יאמר כן מן השפה ולחוץ, הרי זה יעורר בלבו הרגש חדש של בטחון.

בעקבות המהשבות הראשונות

והסביר שם בסיבת הדבר, כי האדם מצרף זאת למחשבות האחרות המנויות

יש במוחנו שתי תמונות, תמונה של יום רגיל ותמונה של יום שיוצא מגדר הרגיל. היום שכל אחד מתברך בו, הוא יום שאין בו שום דבר שמוציא אותו ממהלך החיים הרגיל שלו. הוא משכים בבוקר, הולך להתפלל, קובע עתים לתורה, והולך לעבודתו, וכשואלים אותו בלילה: מה שלומך? איך עבר עליך היום? הוא משיב: ברוך השם, כרגיל. הוא מקווה מאוד שלא יזדמן לו איזו שיחת טלפון שתערער עליו את שלוותו, ואם זה כן קורה, הוא נושם עמוק ואומר לעצמו: מה לעשות? כך הוא החיים, צריך להתמודד. כאן הוא מקבל שיחת טלפון מהמלמד של בנו שאומר שהמצב אינו פשוט כל-כך עם בנו וצריך לחשוב יחד מה לעשות אתו, ואם לא יתקדם כלום, יצטרך לשכור אברך שילמד אתו, כאן הוא מקבל שיחת טלפון שעליו לשלם חוב ישן, כאן הוא מסתבך בפרשה עם שכן שלא פילל מעודו להסתבך בה.

האדם רוצה שכל אלה לא יתרחשו, אלא הכל ילך לו למישרים בסדר מסודר, ולמען האמת אין הסדר הקבוע לו בלבו הסדר הנכון האמיתי. ולכן קבע הקב"ה בענין הגשם המשקה את הארץ, שפעמים ירד ופעמים לא ירד, פעמים ירד מעט ופעמים ירד הרבה, כדי להראות לנו שאין סדר קבוע, אלא הכל לפי גזירת שמים, ומוזה ילמוד האדם לעצמו שגם אם עבר עליו יום בלי שום קשיים, אין זה משום שהיום זרם לו, אלא משום שהקב"ה עשה לו ניסים נסתרים בכל רגע ורגע שלא יארע לו כלום.

הטוב ביותר בשבילך.

כאשר ירד הגשם והשלג

והנה כדי שיסוד זה באמת יעורר בנו הרגש ולא יישאר כעץ יבש, עלינו להתבונן בו מצד אחר. הנה בפירוש "טוב הלבנון" על ספר חובת הלבבות, שופך אור על דברי רבינו המחבר, על-פי משמעות הפסוק שהביא. וזה לשונו: התחלת הפסוק פ' פֶּאֶשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם וְשִׁמָּה לֹא יָשׁוּב פִּי אִם הִרְוָה אֶת הָאָרֶץ וְהוֹלִיכָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֵרַע וְלֶחֶם לְאֹכֵל, כֵּן יִהְיֶה דְבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם פִּי אִם עָשָׂה אֶת אֲשֶׁר חִפְצָתִי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּיו. ומקרא שלפניו פ' גָּבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכֵי מִדְרָכֵיכֶם וּמַחֲשַׁבְתֵּי מִמַּחֲשַׁבְתֵּיכֶם. ורוצה לומר: כמו הגשם והשלג שפעולתם גלויה, שהם יורדים לארץ ומשקים אותה, ועוד תועלת השני שמהם מתהווים הנהרות ומהם הבארות, ושבים הנהרות ללכת אל הים, ומשם עולים בעבים ויורדים לארץ וכן חוזרים חלילה, כן כל הסיבות והשינויים הנראים בעולם שאין בני אדם יודעים טעם ענינים אלו, ונראים להם מקריים והם בלתי סדר והגבלה, וזה מחמת קוצר מחשבותם, אמנם כן יהיה דברי אשר יצא מפי, כלומר: כל דבר המתחדש בעולם מקוטנו ועד גודלו יש לו סיבה סדורה בחכמה ובתבונה, ולסיבה סיבה, והם מתגלגלים ואינם חוזרים לבטלה בלתי עשות חפץ ה' כפי חכמתו ומהלכי דינו, ולכל מקרה גבול ידוע.

יום זורם – האמנם?

הנה כוונת הדברים הוא כך: היות שאנו רואים לנגד עינינו את סדרי הטבע,

הם קטיגור וקה סניגור מקומו

משל לדבר: הנה ביום בהיר אחד לקראת ערב נשאל ראובן איך עבר עליו היום, והשיב: ברוך השם! אמנם לא קיבלתי מכתב בדואר על ירושה שנפלה בחלקי, אבל כמו כן לא קיבלתי מכתב בדואר על חוב שאני צריך לשלם, ומה יש לי להתלונן.

חלף שבוע, והנה נודע לו לראובן על-פי מצלמות הרחוב, שאותו יום ממש ארב לו מחבל אכזר רע לב כדי לרצחו נפש, והחטיא את המטרה בדקות אחדות, כי בדיוק ביום זה סיבכו מן השמים שיקדים לצאת מעבודתו בחמש דקות, ועל ידי זה ניצל ממות בטוח. הלא כי אז בוודאי יתברר לו לראובן שאותו יום לא היה כלל יום רגיל, אלא נס גדול נעשה לו אז.

ומעתה גם אם לא נודע לו לאדם דבר הדומה לזה, הלא אפשר שהיה איזה מקטרג בשמים שביקש ליטול את נפשו, והקב"ה עשה לו נס והצילו מן המקטרג. אינך זוכר שבאותו יום, בהיותך באמצע פסוקי דזמרה, הגיע משולח לבקש צדקה, והיית אז כעוס מאוד כי הוא כבר היה המשולח השלישי מאז תחילת התפילה, וכבר נגמרו לך המטבעות שעל השולחן והוצרכת עכשיו לחפש בכיסך, אך בסוף התגברת ואמרת במחשבתך: ברוך ה' אני יכול ליתן צדקה, וכך הוצאת מטבע מן הכיס ונתת לו, ונתינה זו ומחשבה זו, הן אלה שהצילו מן המקטרג. וכי שונה הוא המקטרג ממחבל שראו במצלמות?! והלא אנו מאמינים באמונה שלימה שבכל יום מתרחשים דברים כאלה.

הבוטח אינו יוצא מכליו

ובכן, אילו היה האדם מאמין שכך הוא גם כשנראה שהכל מתנהל על מי מנוחות, לא היה יוצא מכליו כשהיה רואה שפוקדים אותו קשיים במשך היום. האדם כשחי לפי סדר יומו הרגיל, אינו מורגל לחשוב שהקב"ה מנהל אותו ונותן לו את צרכיו, ורק כשהוא יוצא למשל לאסוף כספים בחו"ל, אז הוא זוכר שהקב"ה מנהל את חייו והוא מצפה ועומד לראות היצליח ה' את דרכו אם לא.

ואכן כל אלה שמתחזקים באמונה ובטחון באותם זמנים שאינם חיים לפי סדר יומם הרגיל, מעידים נאמנה שהם רואים באופן גלוי איך הקב"ה מנהיג אותם ולעתים אף עושה להם ניסים גלויים. ועם כל זה כשהם נמצאים בביתם שקועים בתוך טרדות הבית והילדים, כמו מוכים בפְּסוּגוֹת ואינם רואים את ההשגחה הפרטית על כל צעד ושעל. כך היא המציאות, כשהאדם אינו מתכוון בתחילת יומו שהקב"ה עתיד לנהל לו את יומו, אין הוא נעצר להתבונן בכך במשך היום, ואזי הוא עושה הכל ללא אמונה ובטחון, ואז נוכל לראות אותו מרבה בהשתדלות פסולה ומסתבך.

לימדנו רבינו המחבר, שאם האדם ישנן לעצמו כל יום בתחילת היום שהקב"ה מנהל לו את חייו ושהיום הולך להיות יום בלתי רגיל. הוא קם בבוקר ואומר: "היום עתיד להיות ללא ספק בלתי רגיל, אלא שאני איני יודע איך הוא יראה, אנא ממך הקב"ה עזור שמה שיגיע יהיה חסד גלוי ושיהיה לי הכוח לקבלו".

זוהי ההתנהגות הנכונה לפי התורה, שכל יום בקומו משנתו, יזכור האדם שהיום

מלאה מפני שהם יודעים שהם צריכים להיזהר מאוד במה שהם עושים, וברור להם עד מאוד, שלא יוכלו לדעת בכל רגע מרגעי היום מה יקרה ברגע הבא.

וכעין זה, רבים מאלה שעוסקים בסכומים גדולים של ממון, אף הם יאמרו בתחילת היום שאין להם מושג מה יהיה אתם בצהריים, כי אפשר שתגיע להם איזו שיחת טלפון והכל יתהפך לטוב או למוטב. כך נוכל לשמוע מאנשי עסקים שאומרים למי שרוצה לשוחח אתם: תתקשר לפני השעה תשע, כי ברגע שאני נכנס לתוך העסקים, מתחילים להגיע אלי שיחות טלפון של כל מיני עניינים מסובכים, ואז אינני נמצא כאן יותר... כמו כן מנהלים, כגון מנהלי מוסדות וכדו', יודעים שסדר יומם אינו קבוע, אלא כל יום מגיעים אליהם שאלות קשות ועניינים סבוכים, וכל יום מחדש הם צריכים לדעת מה לענות ואיך להתנהג.

הקב"ה הודיע לנו שכל יום הוא יום מורכב כזה, לא רק למנהלים, אלא לכל אחד באשר הוא. ואם לאו, אם אין האדם מרגיש כך, סימן הוא שהוא ישן ועליו להתעורר.

יודעתם כי אני הו"ה

ונבאר הדברים על-פי דברי ה'חתם סופר' בתורת משה (פרשת וארא) על הפסוק "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל שד-י ושמי ה' לא נודעתי להם". ה'חתם סופר' מביא את דברי הרמב"ן¹ על אתר:

הוא זקוק לסייעתא דשמיא מרובה, וכאילו היה צריך לגמור שידוך באותו יום. ועל כן הוא מתפלל: אנא ה', עזור לי שאראה שאתה מנהל את חיי, עזור לי שלא אאבד את עשתונותי, תנחני בדרך הנכונה...

הבוטח מוכן ומזומן לימים מורכבים

כשהאדם חי באופן זה, אע"פ שהוא רואה טבע, אין הוא שקוע בו כל-כך, כי כך הוא טבע האדם, שכאשר הוא שקוע בפרשה אישית שלו, אין הוא מתעניין בפרשיות אחרות, ואפילו יבואו לספר לו חדשות מרתקות, לא יתעניין בהן שהרי יש לו דאגות אחרות חשובות מאלה. כך האדם אם הוא חי בכל עת בהרגשה שעמד עכשיו כפסע בין החיים ובין המות והקב"ה הצילו, אינו שקוע כל-כך במה שמתרחש חוצה לו, ואז אינו יוצא מכליו כשמשוהו אינו מסתדר כפי שרצה ואפילו גרוע מזה, שהרי היה מוכן ומזומן לזה אע"פ שלא ידע בדיוק מה עתיד לבוא עליו.

הנה ישנם אלפי אלפי בני אדם שכל יום בקומם משנתם, הדבר הראשון שעולה להם במחשבתם הוא שהיום הם צריכים להיות מאוד מאוד עירניים. הלא הם הרופאים העובדים במרכזי רפואה במחלקות הקשות אשר החולים השוכבים בהם נמצאים במצב מסוכן מאוד. הם יודעים שהם צריכים לשמור על קור רוח ועל ישוב הדעת כדי שלא לקחת החלטות פזיזות שיעלו בחיי בני אדם. מוחם פועל בעירנות

¹ כידוע מה שאמרו צדיקים שה'חתם סופר' היה משורש נשמת הרמב"ן. ראה 'חוט המשולש' (דף קמ"ד), 'שאלו בחירי' (דף י') בשם מהר"ם שיק, 'לב העיברי' על צואת ה'חתם סופר' ובהקדמה לספה"ק 'ישמח משה' על נ"ך.

ב'חובת הלבבות' בשער הבטחון, דאין לבטוח אלא על מי שאין גבוה עליו שיוכל לצוות עליו שלא יעשה כן, ולכך שם הוי"ה מורה שהוא למעלה מהטבע, שאין למעלה ממנו, שזה פירושו של "הוי"ה" כמבואר בשם הרמב"ן, ונוכל להאמין כי הוא נאמן לשלם שכר.

פירושו של דבר: כדי להוציא מלבו של אדם השואל איך אוכל להיות סמוך ובטוח שהקב"ה ישלם לי שכר, והלא אפשר שיהיה משהו שימנע ממנו לשם לי שכרי, כגון שיגרום החטא, לכן אמר הקב"ה "אני הוי"ה", כלומר אני למעלה מן הטבע, ולכן אין לי שום גבול ושום דבר אינו יכול למנוע בעדי מלשלם לך שכרך.

אף אם יחטא האדם כל ימי חייו ויעשה כל דבר רע כנגד הקב"ה, כל שיעשה דבר אחד טוב, הקב"ה ישלם לו שכרו, כי שום דבר אינו יכול למנוע מהקב"ה להטיב לאדם, ואמנם כבר נזכר לעיל, שלפעמים יהיה לו טוב לאדם שיעבור איזה 'מעבר', ואז לא יהיה לו קל, אבל אם יזכור שהקב"ה לא ימנע מלהטיב לו, יעבור את זה בשלווה מיוחדת, כי יבין שהקב"ה נאמן לשלם לו שכרו, ופירושו של דבר שבוודאי יעשה לו את הטוב ביותר עבורו בזה ובבא.

שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד

וכעת נחזור אל הראשונות: הקב"ה צוה את האדם, שמיד בתחילת היום, עוד לפני שהכל מתחיל, יאמר "שמע ישראל ה' (הוי"ה) אלוקינו ה' (הוי"ה) אחד", אחד מרמז לשבעת הרקיעים ואף גם לארץ שבה אני נמצא. היינו שהקב"ה מנהל את כל הארץ מעבר לכל גבול ומשגיח על הכל. לא

שד-י שאמר לעולמו די, והניח גבול להטבע, משא"כ בשם הוי"ה שמשרד מערכות ועושה ניסים שלא בדרך הטבע מי שאמר לשמן וידליק הוא אומר לחומץ וידליק. ומבאר שם הרמב"ן שגם כאשר נמצאים בעולם שהכל נראה כמתנהג לפי הטבע, רצה הקב"ה שנוכח בכל עת שזה רק ניסיון מה שהוא נראה כך, אבל באמת הקב"ה משרד בכל עת מערכות, ירדת גשם הוא שידוד מערכות, האנשים הסובבים אותנו הם שידוד מערכות, הכל הוא שידוד מערכות. ולכן הוצאנו הקב"ה ממצרים בניסים גלויים ואמר "וידעתם כי אני הוי"ה", נתכוון שנלמוד מזה שכל מה שאנו רואים, המים זורמים, האדם מדבר, וכן הלאה, כולם הקב"ה מסבב ומנהל אותם.

מבאר ה'חתם סופר': והטעם באמת, שעד עתה לא היה הקב"ה צריך לעשות ניסים גדולים שלא כדרך הטבע כאלו, אבל עתה שכבר נשתקעו ישראל בטומאות מצרים במ"ט שערי טומאה, וכדי להוציאם משערי טומאה ולהשריש בלבם אמונת ה', היה צריך לעשות ניסים ונפלאות שלא כדרך הטבע כדי להשרישם בקדושה ובאמונתה הטהורה. וזהו שאמר בפסוק שאחר זה וידעתם כי אני הוי"ה המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים זה הוא נתינת טעם על מה שנשתנה עתה הנהגהו ית"ש מימי אבות בשם "הוי"ה", כדי שתדעו ותבינו עי"ז כי אני "השם".

אני ה' – נאמן לשלם שכר

ומוסיף שם עוד: ובזה יש להבין כוונת רש"י שמפרש "בכל מקום שכתוב, אני ה', נאמן לשלם שכר", היינו עפ"י מה דאיתא

לטובתך. עוד תראה שיבואו לך ימים טובים, אבל יקרה לך דבר לא כל-כך קל. וכיון שהאדם קורא פתקא זו, הוא מקבל על עצמו שלא להתרגז במשך היום ומבקש מהקב"ה שיהיה בעזרו ושיתן לו את הכוחות לעבור את הנסיון בשלום ובשלחה.²

גם הטבע הוא שידוד מערכות

וכיון שאנו מבינים שזהו שם הוי"ה, שגם הטבע הוא שידוד מערכות, ממילא נאמרת גם פרשת והיה אם שמוע באופן זה. כי אם ישמע האדם היטב לדבר זה, ישרד הקב"ה מערכות בשבילו. כל הצדיקים שראו שידוד מערכות, וכמו כן יראי ה' שרואים שידוד מערכות, הרי זה נובע מהבטחתו של הקב"ה, שאם ישמעו לדבר זה ויזכרו אותו כל יום, יגיע לו גשם ויקבל את כל הצטרכויותיו למעלה מדרך הטבע.

החילוק בין המאמין לשאינו מאמין הוא שהמאמין רואה כן ומי שאינו מאמין אינו רואה, כי מי שמבקש לראות, הקב"ה מראה לו כדי שיראה באמת איך המערכות אינן משועבדות לסדר מסוים, ומי שאינו מבקש לראות אין הקב"ה מראה לו.

לפני שבע שנים בחודש שבט, ביקר אחד מידידי במרוקו, כדי להשתטח על קברו של הגה"ק יצחק אביחצירא זיע"א הי"ד בנו של ה'אביר יעקב' זיע"א בעיר תולאל. סיפר לי ידידי שבהיותו שם ירד מטר עז, ונתפרסם שם בקרב התושבים, שעד לפני ימים ספורים היתה עצירת גשמים מתחילת החורף וכראות מלך מרוקו שכל יכול הארץ

רק כשיתרחש איזה דבר גדול ונורא, יתפעל האדם ויאמר: הנה יש כאן השגחה פרטית. אלא כל יום בקומו משנתו, יאמר ויכוון על דבר זה, שהקב"ה משדד את העולם בשבילי, ולכן אם במשך היום יבוא אחד ויפגע בו פגיעה חזקה מאוד בנקודתו הפנימית, יתברר שכבר הקדים לו רפואה למכה.

למען אנסנו הילך בתורתנו אם לאו

משל למה הדבר דומה, לאותו מעשה שהיה באחד שפקד את ביתו של הצדיק ותינה בפניו את צרתו כי הוא סובל ממידת הכעס. הרבי שמע והרגיש בצערו. כשיצא ונכנס השני אחריו, אמר לו הצדיק בקול גדול שישמע הראשון שיצא זה עתה החוצה: שמע נא, רצוני לבדוק אם לפלוני שזה עתה יצא ממני יש נסיון במידת הכעס, צא נא החוצה ונסה להכעיסו. הלה יצא החוצה, אך מאחר שהראשון שמע וידע שהוא בא בשליחות הצדיק לנסותו, לא כעס כלל וכלל.

כשחזר הראשון ונכנס אל הצדיק, אמר לו: ידעתי גם ידעתי ששמעת, אך לזה התכוונתי, רציתי להראותך שכאשר תדע מראש שבאים לנסותך, לא יהיה לך שום קושי שלא לבוא לידי כעס, ומעתה כאשר תדע שהקב"ה בא לנסותך והאלוקים אמר לו קלל, לא תבוא לעולם לידי כעס.

כך כל יום כשהאדם פותח את סידורו בבוקר ומגיע לקריאת שמע, כאילו נופלת לו פתקא מן שמיא ושם מודיעים לו: דע לך שהיום יקרה לך משהו, אבל תדע שזה

² ראה ליקוטי דברי מוריניו אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע בעניין זה בספר 'בעל שם טוב' עה"ת פרשת וילך ובמקור מים חיים שם.

ויסתכל אפילו על הדברים הקטנים שמסובבים אתו בעיניים של השגחה פרטית, ואז ממילא יתחיל לראות יותר בגלוי איך הקב"ה משדד לו מערכות.

זהו מה שה"טוב הלבנון" מסביר, שזה מה שרבינו המחבר נתכוון ללמוד מלשון הפסוק "כן יהיה דברי", כפי שבהסתכלותך על הגשם והשלג אתה מבין שהם שידוד מערכות, כן תבין שכל השאר הדברים המקיפים אותך, אף הם שידוד מערכות הם.

שידוד מערכות בארץ נבר

הרה"ח רבי אברהם דוד (בן שרה בלומה) וייס שליט"א אשר מתייסר בייסורים נוראים מחמת מחלתו הקשה האופפת את כל גופו והוגה בתורה מתוך מסירות נפש עצומה מבלי יכול לנוע אבר מאבריו, סיים לפני כשנתיים ימים את הש"ס בשלישית, שלמדה בחברותא על-ידי ראיית העיניים לבד והרהור הלב והמוח.

נסעתי אף אני להשתתף במעמד הסיום, ובסוף היתה לי עגמת נפש. לפי המתוכנן היה המעמד צריך להתחיל בארבע או חמש אחר הצהריים, ולכן הזמנתי טיסה חזרה לארץ לשעה 23:50 ולמעשה נודע לי שהמעמד יתחיל באיחור רב ולא אספיק להיות אלא בשעה הראשונה שלו. ניסיתי לברר אם ניתן לדחות את הטיסה, ונעניתי בסירוב, והצטרתי צער רב.

אולם בעודי הולך ברחוב לעבר היכל המעמד, פתאום אני מקבל שיחת טלפון. מעבר לקו הודיע לי הנציג של חברת התעופה, שבגלל השלג הכבד שנערס במדינה, הם דוחים את הטיסה שלי בארבע

שרוי בסכנה, ביקש מהקהילה היהודית שתתפלל לגשם, וכיון שהתפללו, מיד נפתחו ארובות השמים ונתפרסם שמו הגדול בין העמים.

זה מה שכתוב בפרשת והיה אם שמוע, אין הקב"ה מבטיח שכר בלבד, אלא מבטיח שאם תחיה באופן כזה, תזכה לראות איך אני משדד מערכות בשבילך, ואיך שום דבר אינו משועבד לסדר מסוים.

סיכום החלק הראשון

לסיכום חלק זה: אמונה זו שהקב"ה מנהל את הכל בהשגחה פרטית מדוקדקת, חוץ ממה שהיא שייכת לעיקר הראשון מי"ג עיקרי האני מאמין, עוד תהיה זו שתגרום לאדם לבטוח בבטחון מלא בהקב"ה, אך זאת בתנאי שהיא באה לאחר האמונות הקודמות. לאחר שהאדם מאמין שהקב"ה דואג לו עשרים וארבע שעות ושהוא יודע מה הטוב ביותר עבורו, אז הוא מוסיף אמונה זו שהקב"ה משדד מערכות בשבילו ואין שום דבר שמונע אותו מלהביא לו את הטוב ביותר, ואז הוא בטוח ושאנן.

וכאמור, בכלל ענין זה שאפילו החטאים אינם מונעים מהקב"ה מלהביא לאדם את הטוב ביותר בשבילו, אלא שכאשר האדם חוטא, אפשר שיהיה הטוב ביותר בשבילו שהטובה תבוא לו יותר בהסתר, וכשיחזור בתשובה, היא תחזור להיות בנגלה.

ונתבאר שכדי שיזכור האדם דבר זה כל היום, צוה לו הקב"ה שיתחיל את יומו באמירת שמע ישראל ויכוון בקריאת השם הו"י שהקב"ה משדד לו מערכות כל היום, כי אז יקח עמו ידיעה זו בכל מה שיארע לו,

אכול.

והנה כיום כשאחד בא לנהוג כך, צריך לנהוג על קנקנו ולראות מדוע הוא מבקש לנהוג כך, אבל אותו יהודי שהגיע אל רבא והרגיש באמת שהוא אוכל משל הקב"ה, והסכימו אליו מן השמים כאשר זימנו לו תרנגולת פטומה ויין ישן בדרך לא דרך. ונחוץ לדעת זאת, כאשר רואים לפעמים אחד שמתנהג ברחבות, ומתמלאים טינה – היתכן? כי אפשר שהוא מתנהג כן ממקום אמיתי ביותר ורצוי הדבר לפני המקום.

אין הזמן מהווה מניעה להקב"ה

והנה אגדה זו מלמדת אותנו גם לענייננו, כי הנה המניעה הגדולה ביותר שקיימת בזה העולם, הוא הזמן. האדם נצרך למעות בעוד חודש. הוא חיתן את בתו וחילק המחאות (checks) על ימין ועל שמאל, וברצותו לדחות את הפורענות נקב בכולם את התאריך לעוד חודש, והנה זמן הפרעון מתקרב. הוא קיווה בכל לבו שייכנס לו כסף מהיכן שהוא, אך תקוותו לא התקיימה. הגיע שבועיים קודם לתאריך, הוא ניסה לעשות משהו בנידון, אך העלה חרס בידו. הוא כבר עומד שבוע קודם, הוא כבר עומד יום קודם. בדרך כלל אם נדבר אתו אז, נראה שהוא אובד עצות לגמרי, הוא מבולבל ומטושטש ועושה מעשים פזיזים... תשאל אותו: מה נשתנה מלפני חודש שאז היית רגוע? וישיב בבטחה: לפני חודש עור היה לי חודש שלם, ואילו עכשיו לא נותר לי כי אם יום אחד בלבד.

כל עוד יש לו לאדם חודש שלם, סבור שיש לו עצות מה לעשות, אם לא דרך זו ינקוט בדרך זו, אם לא גמ"ח זה ילך לגמ"ח

שעות. הטיסה שלי תצא בשעה שלוש לפנות בוקר. ואכן כך היה, השתתפתי במעמד הסיום מתחילתו לסופו. המעמד הסתיים בשעה אחת, משם נסעתי לשדה התעופה, עליתי על המטוס וחזרתי ארצה לחיים ולשלום.

הנה כי כן, **שידוד המערכות נעשה בכל עת, רק צריך לשים לב אליו.** כן יהיה דברי – כפי שהגשם והשלג הם תמיד חדשות, כי אין להם סדר קבוע, כך כל שאר הדברים המתרחשים בעולם. **כל אדם יוכל לראות בכל יום שידוד מערכות, אלא שבשביל כך הוא צריך לפקוח את עיניו, כי אז יהפוך לבעל בטחון, כי יראה איך הקב"ה מסבב הכל אך ורק למענו.**

אטו מדידהו קאכילנא?! מדרחמנא

קאכילנא!

ומכאן נעבור לחלק נוסף: במסכת כתובות (סז, ב) שנינו: ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר לו [רבא]: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה ויין ישן. אמר ליה: ולא חיישת לדוחקא דציבורא?! אמר ליה [הענין]: אטו מדידהו קאכילנא?! מדרחמנא קאכילנא! (וכי משלהם אני אוכל? משל הקב"ה אני אוכל!) דתנינא: עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו (תהילים קמה, טו), בעתם לא נאמר אלא בעתו - מלמד, שכל אחד ואחד נותן לו הקב"ה פרנסתו בעתו. אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני (תוך כדי שהם מדברים ביניהם, הגיעה אחותו של רבא שלא ראתה אותו שלוש עשרה שנים), ואתיא ליה (והביאה לו) תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר: מאי דקמא? א"ל: נענתי לך, קום

השתדלות. אולם למעשה זה ההיפך הגמור. ממה שרבינו בעל חובת הלבבות מלמדנו. לפי מה שרבינו מלמדנו, על האדם להאמין תחילה לכל שרק הקב"ה יכול ליתן לו את מבוקשו, ואשר על כן מה שנכון כעת נכון היה לפני חודש. אמנם כן, יתכן שאז לפני כחודש התעצל האדם, ועכשיו הקב"ה הכריחו לקום ולעשות מעשה כדי לעקור את מידת העצלות מנפשו, והרי זה דומה לשאר המידות הרעות שהקב"ה מסייע לאדם לעקור אותן מנפשו.

הזמן זו אבל הקב"ה אינו זו

הגאון רבי חיד"א ווייס שליט"א סיפר בשם הרה"ח רבי משה העליסין ששמע מהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שסיפר על עצמו: שהיתי יחד עם אחד מחסידיו האדמו"ר הר"ר צ'מליובאוויטש זיע"א בבית הכלא בסיביר. באחד הימים הודיעו לנו שתוך עשרים וארבע שעות אנו מובלים להריגה ה". התחלתי להתהלך נסער הלך ושוב ולעשות חשבון הנפש, ולפתע פנה אלי אותו חסיד בשאלה: "מדוע אינך רגוע?". "איך תרצה שאהיה רגוע", ענית לו, "הלא הזמן זו!". אמר לי החסיד: "הזמן זו אבל הקב"ה אינו זו!". ואכן בתוך עשרים וארבע שעות יצאנו שנינו מסיביר בדרך נס ללא שום פגע.

סיים הגר"י אברמסקי: חסיד זה לימדני פרק בבטחון שליווה אותי כל ימי חיי.

כך היא המציאות, הזמן גוזל מאתנו את ישוב דעתנו, וכשינטלת מאתנו ישוב דעתנו, אנו עושים שטויות. ולמשל, באים לעשיר אחד ובוכים ואומרים לו: אין לי שום

זה, אם לא חבר זה ילך לחבר זה. אך כשיש לו לאדם יום אחד בלבד, הוא אומר בלבו: לא נותר לי שום דרך, הלא כבר ניסיתי הכל ולא עזר לי מאומה. הזמן הוא מניעה שגורמת אפילו למי שכבר התעלה קצת במידת הבטחון לצאת מכליו.

ואתה נותם להם את אכלם בעתו

אכן בפסוק "עיני כל בשר אליך ישרו ואתה נותן להם את אכלם בעתו" כתוב, שהקב"ה נותן לו לאדם את מה שהוא צריך בדיוק ברגע שהוא צריך. לא היית צריך לזה קודם, לא הביאו לך הקב"ה קודם. אותו יהודי אמר לרבא כך: אילו הייתי מכין לעצמי מראש תרנגולת פטומה ויין ישן, היית יכול לבוא עלי בתלונה, אבל הרי אינני מכינם לעצמי מראש, אלא הקב"ה מזמינם לי כשאני מזדקק להם, ואם כן משלו אני אוכל.

האדם צריך להתרגל להאמין שהיות שהקב"ה חזק מכל חזק ואין שום דבר מעכב בעדו מלהביא טובה לאדם, אף הזמן אינו יכול לעכב בעדו. אם חושב אתה שאתה כבר בעל בטחון, אך רואה אתה שכלל הזמן מתקרב אתה נעשה יותר ויותר לחוץ ומתחיל להתנהג במהלכים שאין צריך להתנהג בהם, הרי זה מפני שאתה סבור שרק אתמול ושלשום יכול היה הקב"ה לעזור לך, אך לא עכשיו שהתאריך הנקוב כבר קרוב כל-כך, ואם כן סימן שאין אתה מאמין עדיין שאין לו להקב"ה שום מניעה ואף לא מצד הזמן.

יש והאדם מרגיש שבתחילה לפני חודש לא היה צריך לעשות השתדלות, ועכשיו שהתאריך כבר קרוב כל-כך, מוכרח הוא להפוך את העולם כדי לעשות

יגיע זמנם למחר ואני משתדל להשיג את הכספים כדי לפרוע אותם בזמנם.

המשיך האיש וסיפר: באותו ערב עשיתי חשבון כמה אני צריך לפרוע למחר, ויצא לי שאני צריך לפרוע שלושת אלפי דולר. עשיתי את ההשתדלות המוטלת עלי, והשגתי שלושת אלפים דולר פחות מאתיים. ויהי בבוקר, אמרתי לנוות ביתי: אני הולך להתפלל, את תאמרי תהלים, ולאחר התפילה אמשך בסדר יומי. לאחר התפילה עלעלתי לסוף הסיפור ואמרתי כמה מזמורי תהלים כדי שהקב"ה יסייע בעדי לפרוע גם את המאתיים דולר הנוותרים. יש הרבה דרכים למקום איך לעזור לאדם – אמר לי האיש בהתרגשות – אבל שייגש אלי יהודי שאין לי כלום איתי תוך כדי אמירת התהלים וימסור בידי את הסכום המדויק, לזאת לא ציפיתי ולא ייחלתי. איני יכול לחזור לעצמי מרוב התרגשות בראותי עין בעין איך הקב"ה מנהל את חיי.

אין המדובר כאן בצדיקים נסתרים, מדובר כאן באברכים פשוטים שהגיעו להכרה עמוקה שאם לא יהיו בעלי בטחון, חייהם לא יהיו חיים, ולכן פעלו ופעלו והתרגלו להשאר ביישוב הדעת גם ברגע האחרון, ומאז הם רואים ללא הרף שהזמן אינו מונע.

ישועת ה' בהרף עין

עובדא הוה בראש ישיבת קארלין-סטאלין הגה"ח רבי משה צבי הולצברג זצ"ל שהוצרך לסכום של חמש עשרה אלף דולר בשביל קניית דירה. בניו ניסו לדחוק אותו שיעשה משהו, אך הוא ענה פעם אחר פעם: כשאצטרך את הכסף, הקב"ה יזמנו לי.

אדם אחר... אתה מחויב ליתן לי את מלוא הסכום... אף זה שטות גדול היא. האדם מרגיש שאין לו ברירה אחרת ומוכרח הוא להתבזות. לא, אין זה נכון, לעולם לא יתכן שיצטרך האדם להתבזות. הן ודאי שצעד כזה שאינו בדרך כבוד אינו בגדר השתדלות. איי, כבר נמצאים בשעה האחרונה... בסדר, אבל גם בשעה האחרונה הקב"ה אינו נעלם...

מאת ה' היתה זאת היא נפלאת

בעינינו

ואותם האנשים שחיים כך, רואים כל פעם מחדש ניסים שאין כדוגמתם. בדידי הוה עובדא: פעם לאחר תפילת שחרית, ראיתי יהודי אחד שמשיא את צאצאיו שופך את לבו באמירת תהלים, ניגשתי אליו ונתתי לו מאתיים דולר. היו אלו מאתיים דולר שיהודי אחר נתן לי בחזרת הש"ץ בגלל חוב ישן ויצא לי לפי חשבון שהוא שייך למעשר. לאחר כמה ימים בליל שבת קודש, ניגש אלי יהודי זה ואמר לי עם דמעות בעינים: אין לך מושג כמה חיזוק היה לי השבוע.

האיש פתח וסיפר: הנה יש לי משפחה גדולה מאוד, בנים ובנות, וכבר חיתנתי הרבה מהם, ובגלל כך חייב אני כספים לאנשים רבים מאוד אשר תאריך פרעונם רשום אצלי בפרוטרוט. אכן לאחרונה ראיתי שאני עומד לקרוס תחת הנטל, ולכן החלטתי בעצמי שאינני עוסק בפרעון החובות כי אם לילה אחד קודם זמן פרעונם, כך – אמרתי לעצמי – אוכל לחיות חיים טובים, אוכל להתפלל ביישוב הדעת, אוכל ללמוד עם בניי, אוכל לקבוע עתים וכן הלאה. מאז אני פותח את פנקסי מדי ערב, בודק אלו חובות

מחר ביום שני צריכה ועדת הקורונה להתכנס, נחכה לשמוע מה מסקנותיה ואז נחליט. ויהי למחרת ביום שני אחר הצהריים התכנסה ועדת הקורונה, ואחת ממסקנותיה היתה שאפשר לחתן באולם עם מאתיים וחמישים איש. ברביעי בערב התקיימה החתונה באולם ברוב פאר והדר. ויהי אחרי החתונה, ביום חמישי בבוקר, התכנסה שוב ועדת הקורונה, והנה יצאה הוראתה להחזיר את האיסור לחתן באולם לקדמותו... הפלא ופלא...

הן כל מי שחיתן באותה תקופה יודע כמה בלבול וחוסר ודאות יש בזה, אין לא אולם, לא חתן ולא כלה. המציאות היא מציאות, אבל בעלי הבטחון מצליחים גם בעתות כאל שלא להלחץ מהזמן. הלא בין כה וכה הקב"ה מנהל את הכל, ואפילו כשנדמה לך שהכל יבוא על מקומו בשלום ואתה כותב תאריך גלוי לעריכת החתונה, אינך יודע אם כך יהיה באמת, אלא אתה מקוה שה' יוציא את משאלות לבך לטובה. ואם כן תוכל להרגיל את עצמך לחיות תמיד כך. מתי שירצה הקב"ה שאדע – אדע, כל עוד אינו רוצה שאדע – לא אדע.

ולא ייבהל מפני המלעיגים עליו

מי שמרגיל את עצמו בכך, זוכה לחיים מאושרים. כמה פעמים יש שמלחיצים את בעל הבטחון ובאים אליו כאלו בטענות אמיתיות: הלא הצד השני צריך לדעת... אתה חושב למכור או אינך חושב למכור? אמור לי רק אם אתה הולך לכיוון של שידוך זה או שאינך הולך כלל לכיוון שלו... מלחיצים אותו כדי שיוכרח להתנתק. אך בעלי הבטחון בשלהם – אני

כך הוה. ביום האחרון יצא לטייל ברחוב, לפתע נתקל בו יהודי אחד ואמר לו: אותך אני מחפש, קיבלתי ירושה חמש עשרה אלף דולר ומבקש אני להפקידה אצלך...

אכן כן, מי שיסכים לנהוג כך, חוק הוא ולא יעבור שיראה בחוש איך הקב"ה מנהל לו את חייו על צד היותר טוב. הן ודאי שהחוק לא יתקיים אצל האדם אלא אם כן ינהג כך באופן אמיתי ולא בתורת 'משחק' בעלמא, אלא שבדרך כלל אם האדם נשאר שלו גם ברגעים האחרונים, מוכרח הדבר שהתייגע בכל והגיע למדרגה, כי אין זה מאותם סגולות שקל לעשותם כאשר הנאתם מובטחת בצד, דוגמת סעדני ואוושע.

חתונה מפוארת בעיצומה של קורונה

סיפר לי יהודי מה שאירע עמו בחודש תמוז תש"פ: צריך הייתי להשיא את בתי באור לי' תמוז, רביעי בערב, וכיון שהיה אז בתוך תקופת הקורונה, וחוסר הודאות שלט בכיפה, הלחץ היה גדול מאוד. אולם אני עניתי לכל מי ששאל אותי היכן תתקיים החתונה: איני יודע, כשהקב"ה ירצה שאדע – אדע, ואז גם אודיע לכם. כך עניתי לכל קרובי משפחתי. הללו הביטו עלי בתמהון – עשה משהו! (והרי מצוי הוא מאוד שהקרובים לבעל הבטחון מתקשים להבין אל לבו, ובטוחים המה שהוא טועה על כל צעד ושעל) ואני עניתי כנגדם בשלוות הנפש: מה אעשה? הלא אי-אפשר לדעת מאומה.

הגיע יום ראשון שבוע שחל בו, ובעל האולם שבו נקבע לערוך את החתונה, התקשר אלי לשאול אותי מה אני חושב לעשות בנוגע לחתונה. איני יודע – עניתי לו.

רכישת הדירה. מאחר שלא היה לי את כל הסכום, וידעתי שהכסף צריך להגיע אלי בעוד כמה שבועות, לקחתי הלוואה. כשהגעתי לעורך דין, אמר לי כך: התשלום שאתה צריך לשלם לי, תשלם לי בעוד כמה ימים, כי לצורך הסכון בתשלומי מיסים לא טוב לי לקחתו עכשיו, וחלק מהתשלום על הדירה, צריך לעבור לפלוני, ועל כן אטול ממך המחאה דחויה לעוד כמה שבועות. סוף מעשה היה שכעבור כמה שבועות כבר היה אצלי הכסף שלי ונתברר שלא הוצרכתי כלל להלוואה.

בתחילה חשבתי שאם כספי לא הגיע אלי, נמצא שניהול החיים שלי אינו כהוגן. הוכיח לי הקב"ה שהכל מתנהל על ידו כהוגן, אך עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו – כשהכסף יצטרך להגיע אליך, הוא יגיע אליך. שוב ושוב אנו נכשלים בזה, ואז רגע לפני שהשפע מגיע, עושים איזה צעד של שטות. אך כאמור, זהו הבטחון האמיתי, להשאר רגוע ושלו גם ברגע האחרון ולזכור שמה שצריך לעשות – עושים, ומה שאין צריך לעשות – גם ברגע האחרון אין עושים.

אינני יודע עדיין, כשירצה הקב"ה שאדע – אז אדע ואז אודיע לכם. אסור להתבלבל בגלל אלו שלא למדו שער הבטחון. אין זה אומר שצריך לצער אחרים, אבל לומדי הבטחון מבינים היטב כמה דברים אמורים. ראובן שואל: אתה מתכנן לשלם לי שבוע הבא ביום שני? אני חייב לדעת עכשיו. שמעון משיב: כן, בעזרת ה'. אך ראובן אינו נרגע: יש לך כבר את הכסף? יש לך כיוון מהיכן להשיגו? הוא מנסה לחקור ולדרוש את שמעון מכל עבר. מה כל זה יועיל לך? הוא מצטדק ואומר: בוודאי אני מאמין שה' יעזור, אבל ליתר בטחון אני רוצה לדעת אם יש לך כבר כיוון... לא, לא, דברים אלו אינם מועילים.

נאמר שוב: **אלו שהרגילו עצמם בזה, אין הזמן משפיע עליהם. זה אמנם עבודה גדולה, אבל אם נתבונן בזה, נראה עד כמה הדברים מעידים בעד עצמם.**

ישועת ה' בעתה ובזמנה

נסיים במעשה נוסף: קניתי פעם דירה וזקוק הייתי לכל הסכום להביאו למחר בצהריים לעורך דין לקראת החתימה על

יום המישי פרשת מקץ – ב' טבת ה'תשפ"א

הודאה מתוך הכרה עמוקה שאין מגיע לי כלום

הפעם אודה את ה'

הודאה מתוך הרגשים עמוקים

ונראה לבאר כי הנה בדרך כלל אע"פ שהאדם נותן הודאה להקב"ה, עם הזמן היא נעשית אצלו מצות אנשים מלומדה, ברוך ה', יש לי חיים ובנים ובריאות וכן הלאה, וההודאה אינה מעוררת אצלו הרגשים עמוקים. אכן כאשר תגיע לו לאדם מתנה מסוימת שמעולם לא חלם אפילו שתגיע אליו, אזי יתפעל מאוד ולבו יתמלא הכרת טובה להקב"ה, ואז תהיה הודאתו עמוקה מאוד, ולא תדמה כלל לאמירת הלל או לאמירת מזמורי תהלים על-פי סדר קבוע מראש.

עד כדי כך לא תדמה הודאה כזו בה האדם מרגיש שקיבל מעל ומעבר למה שחשב שקיבל – להודאה פשוטה, עד שרשב"י התייחס אליה כאל הודאה מאוד מיוחדת, והתבטא עליה שלא היה מי שהודה באופן כזה עד שבאת לאה והודתה.

ונקודת הדבר, כי על האדם להגיע להרגשה עמוקה שאין מגיע לו, ואם יודה מתוך הרגשה זו, תהיה הודאתו הודאה

שנינו במסכת ברכות (ז, ב): אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאתה לאה והודתו, שנאמר (ויצא כט, לה) "הפעם אודה את ה'". ותמהו המפרשים³, שהרי אפילו אדם הראשון נתן הודאה להקב"ה, וכפי שאמרו חז"ל שכאשר שמע אדם הראשון שתשובתו נתקבלה⁴, אמר שירה להקב"ה. וכן נח אמר שירה⁵ ולאחריו האבות הקדושים, ומדוע נחשבת לאה כמי שהודתה ראשונה להקב"ה.

וכתבו הרשב"א⁶ ועוד מפרשים, שרש"י (בחומש, ויותר מפורש בגמרא על אתר שם) נתכוון ליישב קושיא זו, כי לאה הודתה ראשונה על שנטלה יותר מחלקה, כי ראתה ברוח הקודש שעתיד יעקב להעמיד י"ב שבטים, והיות שיש לו ד' נשים, צריכה כל אחת ללדת שלוש בנים, וכיון שראתה שילדה בן רביעי, הבינה שקיבלה יותר מחלקה, ועל זה הודתה, ובהודאה זו היתה היא ראשונה.

³ ראה 'פתח עינים' שם.

⁴ בראשית רבה פרשה כב, טז.

⁵ שם פרשה לד, א.

⁶ 'חידושי אגדות' כאן.

ונראה לפי זה שמה שאמר הפסוק (ישעיהו מג, כא) "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו", אין פירושו סתם לספר את תהלותיו – ברוך ה', אני בריא ויש לי בית ויש לי ילדים, אלא פירושו שכל יהודי נוצר כדי שיגיע לאותה הרגשה שלא דיברה עליה, ולכן הוא נקרא יהודי.

אור מיוחד שנתגלה על-ידי לאה

ובכן, הבה ונתבונן בזה: לכאורה קשה להבין מה החילוק בין הילד הראשון לילד הרביעי, והרי הקב"ה אינו חייב לנו כלום. ובאופן אחר: איך שייך לומר שיש משהו שהוא יותר מחלקי, וכי אפשר לחלק בשפע שמקבלים מאת ה' לומר על משהו מסויים שהוא חלקי המגיע לי ועל היתר שהוא יותר מחלקי?! הלא כל מה שהקב"ה נותן לנו הוא יותר מחלקנו! ובכלל קשה להבין: היתכן להעלות בדעתנו שהאבות הקדושים בשעה שהודו להקב"ה הרגישו שכל מה שיש להם מגיע להם?! ועוד זאת יש לשאול: איך באמת נוכל לפעול שמאמר גמרא זו יגרום לנו לזכות לאותה הרגשה נפלאה שהרגישה לאה ושלא יישאר מאמר בעלמא?

אכן אפשר לראות בזה דבר נפלא, הלא ידוע שכל אחד מהאבות הקדושים הגיע לעולם לגלות אור מיוחד, אברהם מידת החסד, יצחק מידת הגבורה, יעקב מידת התפארת, ולכן היה לכל אחד מהם את הנסיונות המיוחדים שלו ואת דרכו המיוחדת, הכל כדי להמשיך לעולם אותו אור שהיה צריך להמשיך על-פי שליחותו.

אמיתית⁷, מה שאין כן אם לא יגיע להרגשה זו, שהודאתו תהיה במדרגה נמוכה בהרבה.

שני מיני הודאה

אמנם כן, בודאי יש לו לאדם להודות כל היום על כל הטובות שעושה עמו הקב"ה, ולא רק על טובה מיוחדת במינה שעשה עמו הקב"ה. אך עם כל זה, כאשר יגיע האדם לאותה הרגשה שקיבל מעל ומעבר, אזי תהיה הודאתו נעלית ביותר.

והאמת שיש ראייה גדולה לזה, שהרי אף לאה עצמה כבר הודתה קודם לכן, והרי לכן קראה את שם בנה הראשון 'ראובן' כי אמרה כי ראה ה' בעניי, ולכן קראה את בנה השני 'שמעון' ותאמר "כי שמע ה' כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה", ומה נתייחדה הודאתה בלידת בנה הרביעי עד שרמזה היא עצמה בקריאת שמו 'יהודה' "הפעם אודה את ה'". אין זה אלא מפני שהגם שהודתה גם קודם לידת בנה הרביעי, היתה הודאתה תמיד בדוגמת הראשונים, וכיון שילדה את בנה הרביעי, היתה הודאתה מתוך הרגש פנימי שקיבלה יותר ממה שמגיע לה, ולכן אמר עליה רשב"י שמיום שברא הקב"ה את עולמו, לא היה מי שהודה לו כפי שהיא הודתה לו אז.

עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו

ומבאר ה'חידושי הרי"ם' (פרשת ויצא) שמתעם זה נקראים אנו יהודים, כי כל יהודי צריך לדעת שהוא מקבל יותר ממה שמגיע לו, ומפני שתכליתו להגיע לאותה הרגשה שהיתה לה ללאה.

⁷ ראה ב'חובת הלבבות' שער הבחינה, פ"ז בכיבוד הדברים המפסידים את הבחינה.

והודה לה' בלב מלא רגשי שמחה – אינני יודע איזו מצוה עשיתי שזכיתי לכך... איזה יום נפלא הוא היום... אך עכשיו משנודע לו שזה מה שהוא נותן לכל אחד, על מה יש לו להודות.

וכעין זה אם יהיה האיש בטוח שיוכל להוציא מן העשיר חמשת אלפים דולר, שהרי מדובר במקרה נדיר שאינו בא אליו בכל יום. הוא ינסה לשכנעו, אך בסוף יתן לו העשיר רק אלף דולר כפי שהוא נותן לכל אחד, הלא בוודאי יתעצב אל לבו ואפשר שיזרוק לו את הכסף בפניו – זה מה שאתה נותן לי? ! אתה נותן לי כמו לאחרים? הלא המקרה שלי שונה משאר המקרים...

כך הוא טבע האדם, כל שהוא מקבל מה שכל אחד מקבל, סבור הוא שאף הוא צריך לקבלו, ולכן אינו מרגיש שקיבל משהו, ואין זה מעורר בו כלל הרגשים של הכרת הטוב. והדברים באמת משתנים לפי הרגילות בעולם. הלא עדיין זוכרים אנו איך רק לעסקן של הקהילה, זה שהיה לו יד ורגל בכל ענין של עסקנות, היה פלאפון שאפשר להתקשר עמו למרחקים (רק להתקשר, מעבר לזה לא היה ניתן לעשות בו כלום). והנה בימינו, כאשר כל אחד מתהלך עם פלאפון, קטנים וגדולים, אין מי שחושב אפילו להתרגש על היכולת שלו להתקשר למרחקים בכל עת ובכל שעה, כי כל אחד יכול.

כך הוא הדבר גם לענין מכוניות, ולענין בגדים, ולענין כל דבר אחר – אין להם לבני אדם שום התרגשות בגללם ואינם מכירים טובה עליהם. כל כמה שהקב"ה מוסיף להשפיע עלינו טובה, ההתפעלות נחלשת ומפסיקים להכיר לו טובה. ואע"פ

וכפי שהיה עם האבות, כן היה עם האמהות, ולכן היו כמה מהן עקרות, וכל אחת עברה את התלאות שלה. שרה לא ילדה בנים עד גיל מאה, רבקה סבלה מקרוביה וגם מעקרות, וכן הלאה.

והנה כך היה גם אצל לאה, הקב"ה התקין לה מהלך חיים מסוים כדי שעל ידו תוכל לגלות את האור שהיתה צריכה לגלות לפי שליחותה. ולכן הודיע הקב"ה לאמהות ברוח הקודש שעתידי יעקב להעמיד י"ב שבטים, הכל כדי שתדע לאה שעליה ללדת שלושה בנים, וכשתלד את הבן הרביעי, תוכל לגלות את האור הנמשך מן ההודאה.

טבע האדם שלא להתרגש בשכל אחד מקבל

ולמה הוצרך הקב"ה לעשות כן? כי כשהאדם נמצא בעולם שבו כל אחד מקבל את מה שהוא מקבל, קשה לו מאוד להרגיש שהוא מקבל את מה שאינו צריך לקבל על-פי דין.

כל אחד יכול לראות זאת בעצמו, ולמשל, אם ילך האדם לעשיר לבקש ממנו תרומה להכנסת כלה וכדו', ויאמר לו העשיר: מאוד כבשת את לבי, אתן לך סכום נכבד, אך אל תספר לאף אחד כמה נתתי לך, ויושיט לו אלף דולר. הנה אם יתברר לו לאחר מכן שהעשיר נותן סכום זה לכל מי שבא אליו, לכל מי שנכנס אליו הוא אומר: מאוד כבשת את לבי, אתן לך סכום נכבד אך אל תספר לאיש, ומושיט לו אלף דולר, הלא מיד תיפול רוחו של זה האיש.

עד עכשיו בטוח היה שהעשיר נותן לכל אחד חמישים או מאה דולר, ורק לו נתן אלף, ולכן רקד מרוב שמחה בצאתו מביתו

מפני שאנו רואים שישנם אנשים שאינם בקו הבריאות.

אלמלא היו אנשים חולים בעולם, אע"פ שהיינו משתדלים לעורר בנו רגשי הודאה, לא היו מתעוררים, מפני שלא היינו מבינים מה זה. מוחנו לא היה תופס אותו כלל. ואפילו בימים מרגשים מאוד, כגון בפורים או בזאת חנוכה או מתחת לחופת בנו, לא היה מרגיש שם רגשי הודאה עבור בריאותו. לכן סיבב הקב"ה שיהיו אנשים חולים בכל דור ודור, ורק כך יתעוררו בנו רגשי הודאה עזים כי נבין שהקב"ה נתן לנו דבר מיוחד שאין ערוך לו בעולם.

הן כך נוכל לצפות במי שיוצא מבית החולים, שאומר בהתרגשות לכל מי שרוצה לשמוע: אם היית רואה את מה שאני ראיתי, היית מדבר אחרת. וכמו כן נוכל לצפות במי שיוצא ממחלקת קורונה, בה ראה איך אנשים מתקשים לנשום, איך שהוא מלא התפעלות והודאה לה' על כל נשימה ונשימה. הלא כבר שמעת על כך גם אתמול וגם שלשום, ולא מסתם אנשים ברחוב שמעת על כך, אלא מחברך הטוב שהיה שם באותה במחלקה ולא יכול היה לנשום, מה אירע עכשיו שכל-כך התפעלת? התשובה היא שאין הדבר כובש את לב האדם, עד שאינו רואה אותו בעצמו. אינה דומה שמיעה לראיה.

הודאת האדם על שקיבל יותר מכפי חלקו

כך ברא הקב"ה חסרון אצל האדם עצמו, אצל קרוביו, אצל שכניו, כי אין די לו לאדם שיידע שבאפריקה ישנו חסרון, זה לא יכבוש את לבו. לכן סיבב הקב"ה שכל אדם יראה חסרון במעגלים הקרובים לו, הכל כדי שתהיה לו האפשרות אם ירצה להתבונן -

שאנו מתחזקים ואומרים שאין הקב"ה חייב לנו כלום, עדיין אין זה מדבר על לבנו ואינו גורם לנו להתרגש. הודאה פירושה ענווה והתפעלות, הוא מתבייש שקיבל מה שאחרים לא קיבלו, ונזהר שלא יראוהו אחרים בזה. ולכן אם הוא רואה שכל אחד קיבל, אין הרגשה זו קיימת אצלו כלל.

המפתח להגיע להרגשת הודאה

עשה הקב"ה חסד, הוא הביא לעולם את יעקב אבינו והשיא לו ד' נשים והודיע להם ברוח הקודש שיעמידו ליעקב י"ב שבטים, ואז תלד לאה ג' בנים תחילה, ולאחר מכן בן רביעי כדי שתרגיש שקיבלה יותר מכפי חלקה, וזה עורר בה אותה הרגשת הודאה עמוקה. ואמנם ללא ספק היתה לידת בנה הרביעי רק המפתח, ומעתה כבר הודתה גם על בניה הראשונים באופן כזה. כי כן מסבב הקב"ה שיהיה לאדם היכולת להרגיש הרגשה זו, והאדם צריך ללמוד ממנה על כל שאר הדברים שקיבל, וכה יאמר: מה איכפת לי שגם אחרים קבלו? וכי מפני שפלוני בן יחיד למקום והקב"ה מוסיף לו טובה מיוחדת, אני איני יכול להיות לו בן יחיד! הלא הקב"ה הוא ללא גבול, ואם כן כל מה שהוא נותן לי הוא יותר מכפי המגיע לי.

בורא נפשות רבות וחסרונן

וכשנתבונן בזה נבין דבר נפלא: הקב"ה מכיר אותנו ואת יצרנו, ולכן הביא חסרון לעולם בכל תחום וענין, עשה כן כדי ללמדנו שכל מה שיש לנו אינו מובן מאליו, כי אינו מוכרח שיהיה כך. ולמשל, אם אנו באים להודות להקב"ה על בריאותנו, הסיבה היחידה שיתעוררו בנו רגשי הודאה אמיתיים, היא רק

בית, ובענין זיווגים, ובענין פרנסה, עם כל דבר שיש לו לאדם. וכן אפשר להבין את מה שאמר דוד המלך ע"ה "מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו", לאחר שהבנתי כי כל מה שיש לי הוא מאת ה' ואינו מגיע לי, ממילא – היא נפלאת בעינינו. ואיך הוא הגיע לידי הרגשה זו? על זה כתוב קודם לכן "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה".

תהלותיו של דוד המלך

אכן כן, הלא יכול היה הקב"ה לסבב שמאז ינקותו יהיה לדוד המלך חיים קלים בלי שום חסרון, ומדוע סיבב הקב"ה שיהיו לו רדיפות רבות כל-כך ויבזוהו, הכל כדי שכאשר ימלוך על ישראל, ימלוך מתוך ענוה וצניעות. ואז יכול היה לכתוב את ספר התהלים. לא לחינם הוא מודה בכל עת בנוסח כזה: מלא אני חטאים, אין מגיע לי כלום, אך בה' חסיתי אל אבושה לעולם, שמרני א-ל אע"פ שאין בי מתום, כי חסיתי בך, קוה קויתי אל ה' ויט אלי וישמע את שועתי... ייחלתי אל ה', וה' נתן לי מתנת חנינם... אינני יכול להסביר זאת, הקב"ה הלא יודע שאין מגיע לי, ואעפ"כ הוא נותן לי בלי גבול...

הקב"ה נותן חסרון לאדם, כדי שכשיתבונן במה שיש לו יתעוררו בו רגשי הודאה עמוקים ויוכל לחבר בעצמו ספר תהלים. גילוי עצום הוא, ואותו השמיענו רשב"י – כפי שאברהם אבינו הגיע לעולם כדי לגלות את מידת החסד, ויצחק הגיע כדי לגלות את מידת הגבורה, כך הגיעה לאה כדי לגלות אור זה שיוכל האדם להודות מתוך הרגשה זו.

להגיע להרגשה זו, ואז יוכל להודות ולהלל מתוך הרגשת הודאה עמוקה, ובזה יהיה יהודי אמיתי.

יהודי אמיתי מודה להקב"ה בכל עת מפני שמבין שקיבל יותר ממה שמגיע לו, וראיתו ממה שאחרים לא קיבלוהו, ולא שהוא מתרגש מפני שאחרים לא קבלו, אלא ראה זו עוזרת לו להבין שמה שקיבל אינו מובן מאליו.

מאת ה' היתה זאת היא נפלאת

בעינינו

וכעת לענין מה ששאלנו בתחילה: וכי האבות הקדושים חשבו שהכל מגיע להם?! וכי אפשר להעלות על הדעת שהאבות הקדושים לא הודו להקב"ה ורק לאה הודתה לו?!? התשובה היא שבוודאי הודו אף הם כפי שהודתה לאה. והלא כך אמר יעקב אבינו "קטונתי מכל החסדים", הרי שבוודאי הרגיש שאין מגיע לו כלום. אלא שהקב"ה לא הזמין להם מציאות כזו שיהיה נראה לעיני בשר כביכול מגיע להם דבר מסוים וקיבלו יותר מכפי חלקם, ורק ללאה הזמין מציאות כזו, כאשר סיבב הקב"ה שתהיה צרה לרחל בלהה וזלפה, ותלד בן רביעי, הכל כדי להביא אור זה לעולם, כך שמעתה כל אימת שירצה האדם להודות, יוכל להרגיש שמה שיש לו הוא יותר מחלקי. הלא אין שום סיבה שאקבל יותר מחלקי, וכי חשוב אני מאחרים?!? הלא יש כאן בית כנסת מלא אנשים, אינני יודע מדוע רק בי בחר ה'! למה אני בריא? אינני יודע! אני מתבייש! תודה לך ה'! עד הנה עזרונו רחמין ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח...

כך זה בענין בריאות, ובענין שלום

יש לך קשויי פרנסה וכו', אבל אם תיכנס לעולם זה של "יותר מחלקי", תוכל לגעת באותה הודאה אמיתית, ואכן כשהאדם נוגע באותה הודאה אמיתית, וזאת על-ידי התבוננות באופן האמור, אזי הוא מעורר שפע גדול.

כי חמת אדם תודך

הן סגולת ההודאה לה' להמשיך שפע גדול ידועה ומפורסמת, וכבר פירש כן רבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער ד) לשון הפסוק (תהלים עו, יא): **כִּי חֵמַת אָדָם תּוֹדֶךָ שְׂאֲרִית חֵמַת פְּחָזָר**: כאשר צער האדם יודה אותך, כלומר שיודה אותך האדם בעת צערו, מלשון (איוב ו, ב): **לֹוּ שָׁקוּל יִשְׁקַל כְּעֵשִׂי**, שעניינו הצער, **שְׂאֲרִית חֵמַת** שהיו מפותחות לבוא על האדם, כענין שנאמר (מ"א כ, יא): **אֵל יִתְהַלֵּל חֲגֵר כְּמַפְתָּח**, תחגור ותעכב אותם ולא תביאם עליו, וזה הדרך משל למפתח החרב ומשיב אותה אל נדנה.

הודאה מתוך הכרה שהכל תוספת

הסדי ה' עליו

אך כאמור, אם רוצה האדם שההודאה באמת תפעל את פעולתה, מוכרח הוא לגעת באותה הודאה שחידשה לאה, וכפי שאמר רשב"י שכל עוד אין האדם נוגע בהודאה זו, אין הודאתו הודאה. עבודה היא להבין שזה נגד הסברא. האדם יושב עם דפי חשבונותיו, ומתבונן איך ששום דבר לא מגיע אליו – מדוע נתן לי הקב"ה את כל אלה?

יכולים היינו לשמוע את ניצולי השואה, שאיבדו את כל יקיריהם, ורק שאלה אחת ניקרה את מוחם: מדוע זכינו לשרוד

הכרת האדם שהוא מקבל מעבר לבללי הבריאה

על האדם להבין שאע"פ שהקב"ה נותן לכל אחד, עם כל זה כל מה שהוא מקבל הוא יותר מכפי המגיע לו, שהרי הקב"ה אמר והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היום יהיה לכם שפע, ואם לאו – ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר אני נותן לכם והארץ לא תתן את יכולה. ובפועל, האדם מהתלך בארץ ואינו מקיים את התנאי ואעפ"כ הוא בריא ושלם.

אתה בעצמך אמרת בבוקר שלפי סדר הבריאה אינך צריך לקבל את מה שאתה מקבל, שהרי אינך מקיים את התנאי, ולפעמים אתה מקיים אותו אבל רק למחצה ולשליש ולרביע, ואעפ"כ אתה רואה שהקב"ה נותן לך בלי גבול ומידה. אין זה אלא מפני שהקב"ה מאריך אף (לא מפני שהוא ותן ח"ו), והיינו מפני שקבע בסדר בריאתו שיוכל האדם לחזור בתשובה ואז יוכל אפילו להפוך את זדונותיו לזכויות, ולכן הוא מאריך לו אפו ומטיב לו עתה על סמך העתיד בו יהרהר בתשובה. הקב"ה משפיע בעולם טוב גלוי באופן של חידוש על גבי חידוש, הכל כדי שיוכל האדם לקבל חיות וטוב בלי סוף הגם שאינו ראוי לעת עתה.

על האדם להבין זאת, שאפילו לאחר ההכרה שהקב"ה הוא טוב ומטיב, עדיין אינו מובן מדוע הוא מקבל מתנות נפלאות כל-כך. הרי רואה אתה שיש מהלך של דין בעולם! הרי רואה אתה שיש אנשים שמתייסרים! **למד מזה שכל מה שיש לך הוא לא מפני שמגיע לך ותן תודה על זה**, אמנם אף אתה מרגיש חסרון פה חסרון שם,

הקורונה, איך הם מלאים רגשי תודה עמוקים – איננו יודעים מדוע בחר הקב"ה להחזירנו לעולם חיים ושלמים, בו בזמן שרבים אחרים שהיו במצב שלנו, שבקו חיים... זוהי הודאה אמיתית. וכשרואים אותה ומרגישים אותה, יכולים ללמוד ממנה גם לענין שאר הדברים, ולהבין שאע"פ שהקב"ה נתן גם לאחרים, אין זה אומר שמגיע לי, שהרי לפי החשבון לא מגיע לי כלום. וכשהאדם נוגע באותה הודאה, הוא מעורר שפע גדול, ואז הוא נקרא יהודי על שם יהודה, ואז שורה עליו השכינה ומתקיים בו בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך.

ולהשאר בין החיים? הם לא רק הודו על כך, אלא זה ממש לא נתן להם מנוח – איזו זכות היתה לנו שבגללה שרדנו תלאות רבות כל-כך? וכמו כן יכולים לשמוע גם מזקנים שלא עברו את תלאות המלחמה, אך אחיהם ואחיותיהם כבר אינם בין החיים, והם מתביישים – היתכן שהם כבר עברו לעולם האמת, והנה אנחנו מתהלכים בעולם בריאים ושלמים. יכולים לראות אותם בכל עת, איך הם מלאים רגשי הודאה לה' על כל יום שהם חיים וזוכים לקיים תורה ומצוות. כמו כן יכולים לשמוע בתקופה זו מאנשים שהיו במצב קשה בגין מחלת

יום שני פרשת ויגש – ו' טבת ה'תשפ"א

מסירות נפש בזמנים טובים ומאושרים

למדים אנו מדברי הספרי שהאבות הקדושים הם רבותינו לענין מסירות נפש, הן מפני שמעשיהם הם סימן לנו וכל עבודתנו היא להתרמות אליהם, והן מפני שמהם אנו מקבלים את הכוח למסור את נפשינו, כמבואר בספרים הקדושים. ובוזה תירצו הצדיקים את הקושיא למה מתפעלים כל-כך מעקידת יצחק, והלא כמה וכמה דורות שיהודים פשטו את צווארם לקדושת שמו יתברך, אלא שהכוח שהיה להם לאותם יהודים במשך הדורות למסור את נפש, נבע ממסירות נפשם של האבות הקדושים.

עכ"פ השאלה היא: היות שתמיד עבד יעקב את הקב"ה במדרגה העליונה של מסירות נפש, במה נתייחדה אותה קריאת שמע שקרא בשעת פגישתו עם יוסף?

קריאת שמע ביום המאושר ביותר

התשובה היא שיעקב אבינו הרהר אז במחשבתו: אולי מה שהסכמתי עד כה, במשך כ"ב השנים שבני לא היה עמי, למסור את נפשי להקב"ה, היה רק מפני ששבור הייתי ברוחי וקל היה לי למסור את חיי השבורים להקב"ה. אבל עכשיו שחיי טובים ומאושרים כל-כך בראותי את בני יוסף כי עודנו חי (וכדאיא בזוה"ק שאותן שבע עשרה שנה שיעקב חי במצרים עם בנו יוסף, היו השנים הטובות והמעוננות ביותר שלו, וכל מה שעבד עד כה להתחתן עם רחל, היה

ויפול על צוואריו ויבך...

בספר "דברי אמונה" להאדמו"ר רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א יש דיבור נפלא על פרשה זו: כשיעקב אבינו ירד מצרים וראה את יוסף בנו האבוד, מיד - וַיִּפֹּל עַל צְוָאֲרָיו וַיִּבֶךְ עַל צְוָאֲרָיו עוֹד, וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אֲמוֹתָה הִפְעַם אֲחֵרִי רְאוֹתִי אֶת פְּנֵיךָ כִּי עוֹדָךְ חִי. וברש"י הביא מה שאמרו חז"ל שקרא באותה שעה קריאת שמע.

והנה יש לשאול על זה: הלא יעקב אבינו עבד כל ימיו את בוראו במסירות נפש, וכל פעם שקרא ק"ש כיוון ללא ספק אל המדרגה העליונה ביותר של מסירות נפש.

הוא מודה לו כיעקב אביך

ובענין זה יש להביא לשון הספרי (פרשת ואתחנן) ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך, אהבהו בכל לבבך כאברהם אביך, כענין שנאמר (ישעיה מא, ח) ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי. ובכל נפשך, כיצחק שעקד עצמו על גבי המזבח, כענין שנאמר (בראשית כב, י') וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת. בכל מאודך, הוי מודה לו כיעקב אביך שנאמר (שם לב, יא) קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות.

ציפו שנים הרבה להקים בית חדש, וכי אפשר שכעת ייקטעו ח"ו חייהם בטרם יזכו לכך? ! ולכאורה צריך להבין: הרי כל אדם שנפטר מן העולם, אפילו זקן וכל שכן צעיר לימים, הרי זה מעורר כאב עמוק בלב, ואם כן האפשר להעלות על הדעת שדווקא מה שבנה בית חדש ואינו יכול להכנס בו, זה מה שיגדיל את הכאב כל-כך עד שיצוו אותו לחזור מן המלחמה כדי שלא ייהרג? ! הגעו עצמכם! אם אחרים ייהרגו – לא נורא כל-כך, אבל אם מי שבנה בית חדש ולא חנכו, ייהרג – אה, זה נורא ואיום. היתכן להעלות כזאת על הדעת? !

אכן מה שיש ללמוד מזה (מבלי ליישב כעת את הדברים עד תומן), שהקב"ה ידע שהאדם חולם תמיד איך ייראו חייו בעתיד ומשקיע בחלומו הרבה, וכשמגיעים ימים מיוחדים אלו כמו שמחת כלולתו, או חנוכת ביתו, הוא מרגיש אז כאילו חלומו נתקיים ומתמלא אז שמחה גדולה מאוד שמקורה בהרגשה שאירע עמו דבר גדול, ולכן לא רצה הקב"ה לקבוע את סדר הבריאה באופן שיינטלו מן האדם אותם ימים.

הודיעה לנו התורה, שעלינו למסור את נפשנו להקב"ה דייקא בימים אלו, דווקא באותם ימים שהם הימים המאושרים ביותר של האדם. הנה תמיד אפשר לשמוע את האדם כשהוא מתייסר עד כמה הוא מצפה לביאת המשיח, אבל כשיעמוד לפני נישואי בנו, אז יאמר – בוודאי אני מצפה לביאת המשיח, אבל אולי כדאי שיבוא לאחר השבע ברכות... כך הם פני הדברים, האדם משתוקק להוציא תחילה את השקעתו שהשקיע בעולם, ורק לאחר מכן למסור את

הכל בשביל להגיע לשנים אלו שבהן הגיע לשלימות של השראת השכינה), מאן יימר שאצליה למסור את נפשי להקב"ה. מיד קרא ק"ש ומסר את חייו הטובים והמאושרים להקב"ה.

אני פושט את צוארי למעם קדושת שמו יתברך

אכן כשנתבונן בזה נוכל להוציא מזה למעשה, שהרי הלכה היא שעל האדם למסור את נפשו בשעת ק"ש. ואם הזכרנו את האדמו"ר מתולדות אהרן זיע"א, יש לציין שהוא עצמו היה חי כל ימיו בהרגשה זו של מסירות נפש. כך קיבל מחותנו בעל שומר אמונים, ומצדיקי בית צאנז זי"ע, שרגיל היה על לשונם יומם ולילה "אני פושט את צווארי למען קדושת שמו יתברך". כשהיה הולך ברחוב ורואה טרקטור חופר באדמה כדי לתקן את הכביש, היה אומר למלווהו: "אני מדמה בזאת כאילו אני שוכב על הארץ והטרקטור עולה עלי ונוטל את נפשי למען קדושת שמו יתברך".

הן מצות עשה דאורייתא היא, וכל אחד מחויב לצייר זאת בלבו איך מוסר את נפשו כדי שלא לעבור על איסורי תורה. אכן מיסוד דברי הדברי אמונה למדנו, שצריך לדמות מחשבה זו לא רק כשאין הולך לו לאדם כפי שרוצה, אלא גם כשהולך כפי שהוא רוצה והוא מרגיש המאושר שבעולם.

טעם לחזורי המלחמה

הנה התורה צותה על אלו שבנו בית חדש או נטעו כרם או אירסו אשה, שיחזרו מן המלחמה, וטעם הדבר כי אם ימותו במלחמה, יהיה בזה צער גדול, שהרי לזה

במחשבתו למסור את נפשו לא רק בק"ש אלא גם בברכה הראשונה של שמו"ע ויצייר כאילו מפיל עצמו למדורת אש, כתב עוד שגם כשיש לו לאדם עונג מדברים גשמיים, כגון כשהוא אוכל, יצייר בעצמו ונקדשתי בתוך בני ישראל.

ולפי בעל דברי אמונה יש בדבריו אלו הסבר נפלא, כי שני דברים הם, כשהאדם עוצר בעת אכילתו את מחשבתו מן האכילה ומחשב מחשבות של מסירות נפש, מסירות נפשו אז גדולה יותר ממסירות נפשו בעת שמו"ע, שהרי הוא מוסר אז את כל תענוגיו לשמים.

ואכן הצדיקים היו תמיד עובדים על ענין זה, וראוי מאוד לחזור על עובדות אלו כדי ללמוד להלכה למעשה, בבחינת מתי גיעון מעשי למעשה אבותי.

העביר את הסכין על צואר המזלג

בספר "חותמו של כהן גדול" הביא על האדמו"ר מתולדות אהרן זיע"א שפעם אחת ביושבו בשמחת נישואין לצדו של החתן, נטל בידיו מזלג וסכין ושיחק בהם, והיה הדבר לפלא, כי לא היה רגיל בדברים מעין אלה, וכל תנועותיו היו מחושבות. כשהזדמנה שעת הכושר, אמר לו בנו: אבא, תורה היא וללמוד אני צריך, יאמר לי אבי מדוע שיחק אז עם הסכין והמזלג.

ענה לו אביו: צורת המזלג בין שיניו לידו, דומה לצווארו של אדם, העברתי את הסכין על הצוואר הלך ושוב ודמיינתי במוחי כאילו אני שוחט את עצמי למען קדושת שמו יתברך.

כעין זה ראוהו פעם ביושבו בסעודת מצוה ועל השולחן היה גביע עם רגל, איך

נפשו.

אך המסירות נפש האמיתית היא שיכון האדם גם כשהוא בימי המאושרים ביותר, שהוא מוכן למסור את הכל להקב"ה. זהו מה שהקב"ה דורש מאתנו – ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. כשהאדם חושב מחשבות של מסירות נפש כשטוב לו, ולוקח את כל הטוב ומוסרו לשמים, הרי זו מדרגה נעלית מאוד של מסירות נפש.

מסירות נפש במחשבה

כאמור דבר זה נוגע לכל אחד מאתנו, והגם שאין אנו במדרגת הצדיקים, הלא מצווים אף אנו למסור את נפשינו למען קדושת שמו יתברך עכ"פ במחשבה, וכמו שלמדו כן מהפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

וזה לשון הספר "חובת הלבבות" בהקדמתו: אך העבודה הצפונה היא חובת הלבבות, כגון שנייחד הא-ל בלבותינו, ושנאמין בו ובתורתו, ושנקבל עבודתו ונירא אותו ונכנע מפניו ונבוש ממנו, ונאהב אותו ונבטח בו ונמסור נפשותינו אליו.

ובכן, היות שיש לו לאדם כל מיני מצבים, ואינו דומה מוסר נפשו בימים מאושרים למוסר נפשו בימים קשים, נמצא שאם יסיח האדם את דעתו בזמנים מאושרים וימסור את את נפשו להקב"ה במחשבתו, תהיה זו מדרגה יותר גדולה של ונקדשתי.

ונקדשתי בשעת האכילה

וזהו הסבר נפלא לדברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך זיע"א ב'צעטיל קטן', כי הנה לאחר שכתב שם שעל האדם לכוון

הגדול ברבים".

כך כיוונו הצדיקים בכל עת ובכל שעה למסור את נפשם על קידוש ה' בפועל ממש. הן כך מובא בספה"ק "בית אהרן" (אמור) שפעם בא אחד לשאול מהרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א הי"ד בענין יום המחר, נענה הרה"ק ואמר: איך אוכל לדבר עכשיו על יום המחר, והרי אני הולך לקרות את שמע ולומר נפילת אפיים שהם מסירות נפש, ואולי יקיים הקב"ה רצוני ואוכל למסור באמת את נפשי.

מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל התחיל פעם באמצע התפילה לרקוע ברגלו. הטה אחד את אזנו לשמוע מה הוא אומר. שמע אותו אומר: טאטע! ביטע גיב אז ישראל מאיר זאל זוכה זיין שטארבן אלץ א קרבן אויף קידוש ה' [אבא! עזור נא שישראל מאיר יזכה למות כקרבן על קידוש ה'].

לאמיר אויס גיין פארן אויבערשטן

אחד מחשובי זקני החסידים בוויזניץ, ישב פעם בליל שבת עם חסידים, וכשעלתה לבת האש בנפשותם, נעמד והכריז בקול: האיש היהודי צריך להיות מוכן בכל רגע למסור את נפשו – לאמיר אויס גיין פארן אויבערשטן [הבה נגוע בשביל השי"ת]. היה שם חסיד אחד שהכין טשאלנט מכובד ביותר לסעודת הבוקר, ניגש אליו ואמר לו במפגיע: אל נא תעשה זאת עכשיו, חבל יהיה על הטשאלנט...

כך היו הצדיקים משתוקקים כל ימיהם למות על קידוש ה', וכשנודע להם על פלוני שזכה למות על קידוש ה', קנאו בו והתפלאו מדוע הם לא זכו.

שהוא מעביר את הסכין על הרגל, כביכול מנגן הוא בכינור. ושוב הסביר שכיוון למסור את נפשו על קדושת שמו יתברך.

נעבוד את ה' דוגמת המלאכים

על הרה"ק רבי חנה הלברשטאם מקאלשיץ זיע"א מסופר שכאשר הגיעה אליו השמועה על הריגת בני משפחתו, ולא נותרו מהם אלא הוא ובנו רבי דוד לייביש, שם לבו שבנו נעצב מאוד ונתבלבלה דעתו, היה זה ביום שישי, אמר לו: הבה נתכונן לשבת קודש. אך בנו הסתכל עליו בתמהון – היתכן?! הלא כל משפחתנו עלתה השמימה, איך נתכונן עכשיו לשבת? אמר לו אביו: אם כן נעבוד מעתה את ה' דוגמת המלאכים, הלא המלאכים והשרפים אין להם לא אמהות ולא נשים ולא בנים, אף אנו נהיה כמותם. בדיבורים אלו נוסכה חיות חדשה בנפש בנו, וכך הלכו והתכוננו לשבת קודש...

אכן כן, היכולת לקחת מצב נורא כזה ולהפכו וליטול חיות חדשה, מסירות נפש היא שאין כדוגמתה.

ברוך המקדש שמו הגדול ברבים

בעל הקדושת יו"ט זיע"א בדברו פעם אל בניו, סיפר להם על רבו הגה"ק מצאנז זיע"א, שפעם התבטא לאמור: אינני מין אנושי שעדיין לא מסרתי את נפשי על קידוש ה'. הוא תמה על עצמו כאומר: מה אני עושה כאן בעולם? היתכן שעדיין לא מסרתי את נפשי...

אמר הקדושת יו"ט לבניו: אך תראו שעוד יגיע היום ואזכה לזה. וכך לימד את בניו את נוסח הברכה "ברוך המקדש שמו

להלכה למעשה

סיפר, שבאחת המלחמות שניהל הצאר ניקולאי, התמוטט הגשר שעל אחת הנהרות שהצאר היה צריך לעבור שם. מה עשו? הביאו אלפי חיילים, והם הפילו את עצמם אל הנהר, אחד אחרי השני, עד שנערמו הגופות והצאר עבר עליהם עם מרכבתו.

אמר החסיד: בוודאי אפשר ללמוד ממעשה זה דברים הרבה, אך אני למד ממנו נקודה חשובה מאוד. הן הראשונים שקפצו לנהר, ידעו שלא עליהם יעבור המלך, מדוע קפצו? אלא שמתוך שידעו שעל גביהם יפילו עצמם אחרים, ועל גביהם עוד אחרים, עד שיוכל המלך לעבור, הסכימו למסור את נפשם.

ואכן כשנתבונן בזה, נראה שבכל המלחמות, החיילים מוכנים למסור את הנפש, זאת אע"פ שאין להם אמונה, אלא שמאחר שתכלית הנצחון עומדת להם כנגד עיניהם, אין הם מסתכלים על עצמם כלל ומוכנים לאבד את חייהם. כך היה בכל המלחמות בכל הדורות, תמיד ידעו יוצאי הצבא שיתכן שלא יחזרו בחיים, ועם כל זה מוכנים היו לצאת מפני שהיו להוטים אחרי מלכם, ואפילו אלו שלא היו במצב סכנה, הלא צריכים היו ללכת רגלי ימים שלמים בלי לתת תנומה לעיניהם, ועשו זאת, ודבר זה ממשיך עד ימינו אנו. ואין הם מגיעים מזה לעצבות, אלא להיפך, סיפוק גדול יש להם מזה.

חיילים בצבא ה'

הראית לדעת, שאילו היה האדם מאמין שהוא חיל בצבא ה' ושכל מעשה קדוש שהוא עושה, הוא פועל גדולות ונצורות, ועל ידי כן הוא מקרב את הגאולה

אך האמת שאנו איננו במדרגה גבוהה כזו, ובכך השאלה היא מה אנו יכולים ללמוד מכל זה להלכה למעשה. אכן חוץ ממה שנתבאר לעיל שאנו יכולים לקיים זאת עכ"פ במחשבה, ובפרט בעתות שמחה, בין שמחה רוחנית ובין שמחה גשמית, עוד יש בזה חשבון נוסף. אם נתבונן נראה שאחד הדברים שמעוררים אותנו לעשות דברים שהם בבחינת מסירות נפש, והיינו להשקיע דמים תרתי משמע בשביל קדושת ה', הוא ענין החסד.

נוכל לראות זאת סביבנו, שאפילו יהודים פשוטים, כשמזדמנת להם אפשרות לעשות חסד עם חולה מסוכן וכדו', הם מוכנים להיות ערים כל הלילה בשביל להצילו. ולא מפני שזה קל להם, אלא הם מקבלים אז חיות נפלאה ופועלים באופן מבהיל על הרעיון.

חלק מהענין הוא, שכאשר האדם מרגיש שהדבר שהזדמן לו, אם יאמצו בשתי ידיים והדבר יצליח, יבנה בזה עולם ומלואו, ניצתת בו מדורת אש, וממילא אינו מרגיש שום עייפות. כשהאדם יודע שהוא הולך לבנות עולם ומלואו, הוא נעשה שקוע בתכלית, וכיון שכן, הוא שוכח לגמרי להסתכל על עצמו.

ומעתה נלמד מזה, שאם יאמין האדם שכאשר הוא עושה דבר מה במסירות נפש לפי מדרגתו, הוא בונה בזה עולם ומלואו, יינסכו בו כוחות מופלאים לפעול יותר מהרגילו למען קדושת שמו יתברך.

מסירות נפשם של אנשי הצבא

החסיד רבי מענדל פוטערפאס זצ"ל

השלימה, היה מקבל כוחות עצומים מעל לדרך הטבע. הן רבים מאלו שמיעטו משנתם באופן שאינו ניתן להיעלות על הדעת, נבע הדבר מהלהט החזק שהיה להם להביא לנצחון הקדושה על הטומאה, אשר הוא זה

שנסך בהם כוחות אדירים...
אכן ניצוץ זה נמצא עדיין בנפשות ישראל, אפילו בקרב היהודים הפשוטים, רק צריך לנפח בהם, ומיד הם יתלהטו וייהפכו למדורת אש קודש...

יום שלישי פרשת ויגש – ז' טבת ה'תשפ"א

הזדמנויות של מסירות נפש בחיי האדם הפשוט

הרה"ק רבי צבי בן מורינו הרה"ק רבי ישראל בעש"ט זיע"א – נסתלק לגנוי מרומים ביום ז' טבת ה'תק"מ

התחיל את דרכו בסכום גדול

פעם הגיע אליו יהודי וביקש שיוורו דרך בעבודת ה'. נשא את משלו ואמר: פעם הגיע אחד לסוחר גדול ושאל אותו: יש בידי חמישים רובל, מה אעשה בהם כדי להרבות את הונו? השיב לו הסוחר: איני יכול לענות לך על שאלתך, כי אני לא התחלתי את דרכי בחמישים רובל, אלא בסכום גדול בהרבה. לך נא אל סוחר פלוני שהתחיל את דרכו כמותך בחמישים רובל, והוא ילמד אותך מה תוכל לעשות עמהם כדי להצליח.

אמר הרה"ק רבי צבי לאותו יהודי: אני נולדתי לאָבֵי הבעש"ט, קודש הקדשים, וקיבלתי ממנו מדרגות גדולות מאוד, כך שאינני יכול להווות לך דרך כי התחלתי ממקום גבוה מאוד. הרה"ק רבי צבי התגורר אז בפנינסק שעל יד קארלין, אמר לו לבן שיחו: כאן בקארלין נמצא הצדיק רבי אהרן הגדול, שהתייגע בעצמו והגיע למדרגות גבוהות מאוד, לך נא אליו והוא יורה לך דרך בעבודת ה'.

כששר הנהר בא לגבות את חובו

הגה"ח ר' חיים אליעזר הכהן

ביכאונסקי זצ"ל⁸ שידוע בסיפוריו המקוריים אשר נתקבלו בקרב החסידים, סיפר בשם החסיד ר' נחמיה קאלאדנער זצ"ל, שבבואו להקים אוהל על קברו של רבי צבי, סיפר לו הרה"ק רבי אהרן מסטאלין זיע"א ה'בית אהרן' מעשה נפלא מאוד, וזה תוכנו:

לאחר הסתלקות הבעש"ט הק', הגיע יהודי אחד למעזיבוז לראות מה שלום הבן ר' צבי, והנה חשכו עיניו בראותו איך העניות שוררת בבית המשפחה ואין שם כלום לאכול. הלך אל הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זיע"א תלמיד הבעש"ט והעירו על דבר מצב המשפחה. כששמע זאת הרה"ק מקאמינקא, החליט לצאת ביחד עם ר' צבי לקאמינקא ולאסוף שם כספים לצורך מחיית המשפחה.

כך עשו, ויהי באם הדרך, והנה הם נוסעים בעגלתם במדרון ההר, וכשהגיעו למרגלותיו, מצאו את עצמם טובעים בנהר. במשך כמה שעות נלחמו בידיהם ורגליהם כדי לצאת מן המים, וברגע האחרון לפני שאפסו כוחותם – נצלו. בצאתם מן המים, פנו מיד לביתו של הרה"ק מקאמינקא, שם נתן הרה"ק לר' צבי בגדים חדשים כדי

⁸ מחסידי ליאדי-חב"ד ובאברויסק-חב"ד שימש כראש ישיבה בישיבת הרה"ק רבי שמריה נח מבאברויסק זיע"ע.

בין הדיינים ישב אחד מתלמידיי, והחליט שכדאי לו לאבד את הגן עדן שלו, ובלבד שלא יארע אסון לבנו יקירי. בא אלי אותו תלמיד וגילה לי את הנעשה. אמרתי לאמך הרבנית שתדע עמי לעולם הזה להציל אותך. ירדנו לעולם הזה, ומה אומר ומה אדבר – לא שיערתי עד כמה העולם הזה מגושם, אילו הייתי יודע כמה מגושם הוא, הייתי מוותר עליך ועל אלף כמותך, העיקר שלא אצטרך לרדת לעולם הזה.

אמר ר' צבי הרה"ק מקאמינקא: עד כאן הוא מה שסיפר לי אבי בענין זה. וכיון שכבר היה אצלי, בכיתי לפניו על מצבי הדחוק וביקשתי ממנו שיעזור לי לצאת מן הדחק. הזיז אבי אחת מקורות התקרה והראה לי שמוטמנות שם אבנים טובות ומרגליות לרוב, ואמר לי: יכול אתה לקחת כמה שתרצה, אך אבי אוהבך אני, ואני מייצעך שלא תיקח כלום – כי כך עדיף.

אחרי המעשה, חזר ר' צבי למעוזיבז והמשיך לחיות בעניות ודחקות גדולה. הן על-פי צוואת אביו לא מילא את מקומו בהנהגת עדת החסידים, אלא עבד את עבודתו קדשו בהסתרה גדולה, וכפי שעבודתו הרוחנית היתה בהסתרה, כך השפע הגשמי שלו היה בהסתרה.

הנה חוץ ממה שרואים ממעשה זה גדולת הצדיקים, שהם גוזרים והקב"ה מקיים, עוד רואים מסוף המעשה, שכל אדם מקבל את פרנסתו בחשבון מדווקק, ויתכן שיצטרך האדם לחיות מאיזה סיבה שהיא בדחקות גדולה וכך טוב לו, ועכשיו הבחירה נתונה בידו אם להיות בשמחה ולחיות חיי אושר, או לנסות לשנות את מצבו. וכבר אפשר שיוכל לשנות את מצבו, אך טוב יהיה

להחליפם בבגדיו הרטובים, ויחד לו חדר כדי שיוכל לנוח מהתלאה הקשה שעברה עליו.

כעבור שעה קטנה, ביקש הרה"ק מקאמינקא להכנס לחדרו של ר' צבי כדי לעודדו ולהניח את דעתו, אך בהתקרבו אל הדלת, שמע שנמצא שם עוד אחד ויש ביניהם משא ומתן. המתין עד שיסיימו את שיחתם, ומשסיימו פתח את הדלת, וראה שאין איש בחדר מלבד ר' צבי. שאל אותו לדעת עם מי דיבר בתחילה. אמר לו ר' צבי: היה זה אבי הבעש"ט הק' שירד מהעולם העליון להסביר לי מדוע אירע לנו מקרה זה, וכה אמר לי: נהר זה שכמעט טבעת במימיו, בדרך כלל אין עוברים בו מים, וזאת על-פי גזירתי, כי פעם אחת עבר בו יהודי אחד וטבע, ולכן גזרתי עליו לבל יעברו בו מים יותר. הגיע שרו של אותו נהר לבית דין של מעלה והרים קול זעקה: הלא קיימתי גזירת שמים ואין זה אשמתי כלל. אמרו לו הדיינים: הצדק עמך, אבל מה נעשה שאיננו יכולים לשפוט את הבעש"ט, אולם תוכל להיות גואל הדם, כך שאם יבוא אחד מצאצאי הבעש"ט אליך, תוכל לגבות את חובך. והנה כשבאת למקום הנהר, ביקש הנהר לגבות את חובו ולהטביעך, אלא שבהיותך יחד עם חברך הצדיק מקאמינקא, לא היה הנהר יכול להטביעך, שהרי זכות הנהר היתה להטביע אותך בלבד, אך לא את חברך. הגיע שוב שר הנהר לבית דין של מעלה וביקש רשות להטביע את שניכם גם יחד. הדיינים פסקו את דינם שיוכל להטביע את שניכם, אך בחששם שאם ייודע לי הדבר, אבטל את כל פסקי הדין שלהם, החרומו את כל מי שיודיע לי על כך. אולם

לו אם יישאר כפי מצבו הקדום.

הבעש"ט הפיל את עצמו מן ההר

בין האמרות הבודדות שנשמעו מפה קדשו, אמרו צדיקים משמו: בחלומי ראיתי את אבי הבעש"ט הק' ושאלתי אותו איך עובדים את הקב"ה, וכיון ששאלתי אותו, ראיתי איך הר גדול יוצא מן הארץ והעמק שלצדו עמוק מאוד, אז עלה אבי על ראש ההר והפיל את עצמו עד למטה וראיתי איך הוא נעשה חתיכות חתיכות. אחרי ראותי זאת, אמר לי אבי: כך עובדים את הקב"ה⁹.

ובכן, הבה נתבונן באמרה זו כדי שנוכל ללמוד ממנה לדידן. והנה הביאור הפשוט הוא שהאדם צריך להיות מוכן למסור את נפשו להקב"ה כדי שלא לעבור על מצותו. אולם לכאורה בשביל זה, יכול היה הבעש"ט להראות לו איך הוא פושט את צוארו לשחיטה דוגמת יצחק אבינו ע"ה, ומדוע אראה לו איך הוא מפיל את עצמו מן ההר?

לחיות על קידוש ה'

אכן לכאורה יש בזה יסוד נפלא, כי הנה כשהאדם נשחט על קדושת ה', חיותו ניטלת ממנו ברגע אחד ואז הוא זוכה לעלות במעלות קדושים. מה שאין כן כשהאדם מפיל את עצמו מן ההר, כי אז כל אבריו מתפרקים ומתרסקים ולא נשאר בו מקום אחד בגוף שלא נחבט בשביל קדושת שמו יתברך.

הקב"ה קבע את סדר הבריאה, שחזן

מאלה שנגזר עליהם למות על קדושת ה' וייקטעו חייהם ברגע אחד, כל האחרים יחיו את ימיהם בנעימים כלשון הכתוב "וחי בהם", ויצטרכו לנצל את ימיהם יומם ולילה בתורה ובעבודה, ובמשך תקופת חייהם, יהיו להם כל מיני נסיונות, יד ימין, יד שמאל, עין ימיני, עין שמאלי. הקב"ה מביא לאדם ללא הרף לנסיונות חדשים שעדיין לא היו לא כהנה קודם לכן.

הנסיונות מתחדשים עד זיבולא

בתרייתא

הנה תמיד יודעים שבשביל להיות בעל "נסיון החיים" אין צריך להיות בן תשעים, אלא גם בן חמישים, כל שכבר ראה דבר או שנים בחייו, כבר יש עמו נסיון החיים. אך באמת כל זה לענין מילי דעלמא, כי אז סביר להניח שהאדם כבר עבר דבר זה שאנו באים להתייעץ עמו על אודותיו, ויוכל לומר לנו מה כדאי לעשות בעניינו ומה אין כדאי לעשות. אבל לענין עבודת ה', כל עוד האדם נמצא בעולם, מתחדשים הנסיונות הפוקדים אותו. פעם הוא צריך לבטל את עצמו באופן זה, ופעם הוא צריך לבטל את עצמו באופן אחר. כל רחוב שהוא עובר בדרכו אל תכלית חייו, מזמין לו חידוש אחר. אצל כל אדם הוא אחרת, וכל מציאות היא אחרת, כך שהאדם עצמו יכול להשתומם מהנסיונות הפוקדים אותו, כאשר מעולם לא העלה בדעתו שכך יארע לו.

זה נקרא שהאדם מפיל עצמו מן ההר ומרסק אבריו למען קדושת שמו יתברך. אכן

⁹ ראה 'בית אהרן' שביעי של פסח ד"ה עוד אמר המדרש אז ישיר משה זש"ה אתי מלבנון כלה. הובא ב'בעל שם טוב עה"ת עקב במקור מים חיים.

אתה תעבוד ואני אוביל אותך

המשגיח רבי גד'ל אייזנר זצ"ל סיפר: בשנות המלחמה כששהיתי במחנה עבודה, הוטל עלי לסחוב אבנים כבדות מאוד. כשפעם הורה לי הנוגש שעמד מעלי לסחוב את האבנים במעלה ההר, אמרתי לו ברצוני להקל מעלי את הסבל: אני סבור שיותר כדאי לסחוב אותן לשם. אמר לי הנוגש: אתה עשה את מלאכתך, אני כבר אסבור מה שאני צריך לסבור...

אמר רבי גד'ל: למדתי מזה לענין עבודת ה', הקב"ה אומר לו לאדם: אתה עשה את מלאכתך, אני כבר אראה לאן להוביל את חייך. האדם סבור שאם היו חיי קלים יותר ולא היה צריך לסחוב אבנים, היה יכול לעבור את הקב"ה טוב יותר. אך הקב"ה עונה לעומתו: אתה תעבוד ואני כבר אראה איזה הר להטיל על כתפך.

מקובל המעשה, שה'בית יוסף' ז"ל ביקש מהמגיד שהיה לו מן השמים, שרצונו למסור את הנפש על קדושת ה' והמגיד הבטיח לו כמה פעמים שיזכה למות על קידוש ה'. וידוע מה ששאל ה'בית ישראל' מגור זיע"א: הלא אין רואים שהבית יוסף נהרג על קידוש ה'? והשיב: אמנם לא זכה ליהרג על קידוש ה', אבל זכה לחיות על קידוש ה'.

הנה זה מה שלמד ר' צבי מאביו הבעש"ט הק', שיחיה את חיי במסירות נפש ויקיים בו – ונקדשתי בתוך בני ישראל.

אמור מעתה: כשיעמוד האדם בפני נסיון, תחת אשר יאמר במרירות: מה אעשה? הלא מוכרח אני להתאמץ כדי לקיים את פי ה', יתמלא שמחה גדולה על שהזדמנה לו שעת הכושר למסור את נפשו

הדברים פשוטים שכל חבטה שהאדם מקבל, היות שהיא למען קדושת שמו יתברך, היא ממלאה אותו בתענוג גדול. אין אנו מתכוונים ח"ו שהאדם ייצא חבוט ומדוכא, אלא הכוונה שהחומר של האדם יתפרר, הגאווה שלו תתרוקן בכל מיני האופנים, עד שנשמתו תתעדן ותתזדכך.

והרי זה דומה לפרי בעל קליפות הרבה, שככל שמוסיפים להוריד עוד קליפה ועוד קליפה, זוהר הפרי מוסיף להתנוצץ. כך כשהאדם מרסק את עצמו בשביל הקב"ה, הוא מאיר יותר ויותר עם כל חבטה וחבטה, שהרי הוא לומד כל פעם מחדש איך להיות בענווה בעוד מקום בחייו.

ונתתי לך מהלכים

יסוד זה כולל דברים הרבה מאוד לענין מעשה. החלק הראשון הוא שיבין האדם שאם יש לו נסיונות חדשים, או נסיונות שחשב שכבר נפטר מהם והנה הם באים לבקרו שוב באופנים חדשים, הרי זה מאהבתו הגדולה של הקב"ה, כי על-ידי נסיונות אלה הוא מתקדם והולך ממקום למקום.

הנה יעקב ביקש לישב בשלוה ומיד קפץ עליו רוגזו של עשו, וזה מה שהביאו למדרגתו הגבוהה, זה מה שהביאו לתכליתו. אין מושג כזה 'שלוה'. הלא כך אמרו חז"ל שהצדיקים אין להם שלוה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, כי גם בעולם הבא הם מתקדמים והולכים. כל נסיון הוא הזדמנות לעוד אור ולעוד עבודת ה', ולכן צריך האדם לחבוט בחומר שלו, ואז יכול הוא להגיע למדרגות מעלות ורמות.

מאוד של הנפש.

ואליו הוא נושא את נפשו

אין זה דבר של מה בכך, שהרי התורה עצמה התייחסה לכך באמרה גבי פועל "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו". וכבר כתב על זה האריז"ל שאין האדם יכול להשיג את אור השבת, אם לא שילם שכר הפועל. ופשטות הדברים היא שהפועל כשאין משלמים לו, מרגיש פגוע מאוד: עבדתי במסירות והשקעתי את כל מרצי ודמי, ועכשיו כשהגיע זמן תשלום – הילד איננו... בין אם יש לו לפועל במה לקנות צרכי שבת, בין אם אין לו, סוף כל סוף הוא מרגיש פגוע מאוד מזה שלא שילמת לו בזמנו, ולכן כתבה על זה התורה לא תעשה מיוחד. עוול גדול הוא מאוד שממשיך טומאה על האדם, ולכן לא יוכל להשיג את אור השבת.

וכמו זה ישנם דברים רבים שדומים לעיכוב שכר הפועל, ומאותה משפחה הם, ואחד מהם הוא מי שעושה את חבירו בענין ממוני, שחוץ מחלק הגניבה, השני נעשה פגוע עד עמקי נשמתו. האדם קשור מאוד לכספו, וכשעושים אותו, הוא מרגיש שנטלו ממנו חלק מנשמתו. למה עשית לי כך? למה פגעתי בי כל-כך? ובגלל כן ישנם אלפי סכסוכים, סכסוכים שבהם אנשים אינם מדברים זה עם זה ואינם מסתכלים זה על זה. וביותר יעלו הלהבות כאשר מדובר בסכומים גדולים יותר, או כאשר העושה נעשה באופן מבוזז יותר, כי אז הפגיעה אנושה יותר.

ויתור הוא מסירות נפש ממש

ובכן, הגם שאין האדם מחויב למחול

למען קדושת שמו יתברך, ויאמר בשעה זו: הנני מוכן ומזמן לקיים מצות עשה של ונקדשתי בתוך בני ישראל. וכשיזכור זאת האדם, יקבל חיות עצומה ויינסכו בו כוחות חדשים להתגבר על נסיונותיו.

סכסוכים שיושבים על עושיק כספי

נדבר כעת על דבר אחד מצוי שנכלל במסירות נפש זו, והוא ענין הוויתור. דוגמא לדבר: האדם נקלע למחלוקת בענין מסוים. הולך הוא לאדם שאין לו נגיעה בדבר, והלה אומר לו: חברך עשה לך עוול גדול ואינך מחויב לוותר לו. כעת עומד הוא בפני ספק גדול, מצד אחד הצדק עמו, מצד שני אם יעמוד על שלו, ייצא מזה סכסוך גדול, ובסכסוך כמו בסכסוך יודעים מתי הוא מתחיל ואין יודעים מתי הוא נגמר.

צאו וראו כמה אלפי סכסוכים נמצאים בין אנשים הנמנים על החרדים לדבר ה', והכל התחיל בגלל מחלוקת בענין כספי, אשר אחד הצדדים לא היה צודק בטענותיו והשני היה צודק, והשני בהיותו צודק לא היה מחויב על-פי הלכה לוותר על עמדתו, ואפילו בתפילה זכה שאמר בערב יוה"כ, אמר "חוץ מתביעת ממון שיש לי על אחרים", כי כך הוא באמת סדר הבריאה, שהממון יהיה אצל בעליו, ואין האדם מחויב לומר: מי שירצה לגנוב אותי, שיגנוב, ואני מוחל לכולם.

פעמים המדובר הוא בסכומים קטנים ופעמים בסכומים גדולים, ואי-אפשר לדון אף אחד, כי באמת דבר קשה הוא לאדם לוותר על כסף השייך לו על-פי דין, מה גם שמעורב בזה גם רגש, היתכן שפלוני עושה אותי לאור יום? והרי זה נוגע בנקודה עמוקה

הודו לה' כי טוב - הודו לה' שגובה חובתו של אדם בטובתו, עשיר - בשורו, ואת עני - בשיו, יתום בביצתו, אלמנה - בתרנגולתה. הוא אומר: הקב"ה אינו רוצה ליטול את חיות האדם, ולכן הוא לוקח ממנו מעט מממונו כדי לגבות בזה את חובתו. יותר מזה מבואר שם **במפרשים**, שיתכן שלא נתן לו הקב"ה את אלו, אלא כדי שיוכל לגבות מהם את חובו.

ואף השכיר, אילו היה מאמין שאפשר שכל מה שהקב"ה זימן לו לעבוד אצל בעל הבית, לא היה אלא כדי שיוכל לגבות ממנו את חובו, כשהיה רואה שבעל הבית אינו משלם לו, לא היה נפגע, אלא היה רוקד ברחובות מרוב שמחה על הטובה הגדולה ביותר שעשה עמו הקב"ה שפדה בזה את נפשו. ואפילו אם האדם אינו במדרגה כזו שלא יפגע כלל בשעת מעשה, מכל מקום, ככל שעובר הזמן, יכול הוא להתבונן בדבר זה, ועל ידי כן לוותר על הרגש, וממילא חייו לא ייחרבו.

את הצרות מביא האדם על עצמו

כך יצא מפי ה'שפת אמת' זיע"א: המקרים הם מהקב"ה, הצרות האדם מביא על עצמו. כי הכל תלוי באדם איך יקבל אותם מקרים, ואם יקבל אותם נכון, לא זו בלבד שלא ייחרבו את חייו, אלא אף יבנו אותם ויעלה על ידיהם מעלה מעלה.

אכן כדי שיבוא אדם כזה וידבר עם **עושקו וישלים עמו בלב, זקוק הוא למסירות נפש, שהרי מוחו ולבו אינם מניחים לו, הלא פלוני הוא איש העולם התחתון, הוא כפוי טובה, אינני רוצה להשלים עם מושחת כמותו, אינני רוצה להיות חבר לאיש**

על כספו, עם כל זה בכוחו למסור את נפשו (אין כוונתנו לומר שהגענו למדרגה זו, אבל תורה היא וללמוד אנו צריכים). הן פעמים הרבה יודע האדם שאין לו יותר מה לעשות (עכ"פ לעת כזאת) בענין הכסף, שהרי כבר תבע את פלוני לבית דין ולא הועיל לו מאומה, איך שיהיה, הלא יוכל לקחת את החלק הרגשי אשר הוא הגורם העיקרי לפירוד הלבבות ולוותר עליו.

אמנם כן, לא לחינם קשה הוא הוויתור, עד שיוכל האדם לקיים את כל מצוות התורה, קשות כקלות, ובלבד שלא יוותר לחבירו. כל זה מפני שהוויתור הוא מסירות נפש, וכשהאדם מוותר, הוא מרגיש טעם של מיתה. **אכן יידע האדם עד כמה הוא פועל כשהוא מוסר את נפשו, הן לעצמו והן לשכינה הקדושה והן לכל העולם כולו, וכפי שידוע שקידוש ה' מקרב את הגאולה.**

דבר זה נכלל במה שאמרו הצדיקים שכל יהודי יש לו כוח למסור את נפשו להש"ת, היינו שכל יהודי יכול לוותר על חלק גדול כל-כך מנפשו, בו הוא מרגיש שאחד פגע בו ועשה לו עוול.

אין אדם יכול להחריב את חייו

ישנם אלפי אנשים שיכולים לומר בפיה מלא: פלוני החריב לי את חיי. הידוע לכם כמה כאב גלום במילים אלה?! האדם העשוק מרגיש שעולמו חרב עליו, והרגשה זו מלווה אותו עשרות בשנים.

הן אמת שביטוי זה בטעות יסודו, כי אין אחד בעולם שיכול להחריב את חייו. הרי יש לך בחירה. יכול אתה לבחור לפתוח גמרא מסכת פסחים (ק"ח, א) ולראות מה שכתוב שם: אמר רב חסדא: מאי דכתיב

בשום אופן בעבור שפלוני עושק אותו, וכה
 יאמר: הלא את כספי יתן לי ה' ממקום אחר,
 ואם כן בגלל שפלוני עשה עוולה, לא אדבר
 אתו? ! וכי מפני שפלוני אינו שומר על עיניו,
 לא אדבר עמו? ! הלא חשבון הוא שיש לו
 בינו לבין קונו!

סוף דבר, אם יצליח האדם להסיר את
 הפירוד לבבות, ואפילו רק חלק ממנו, וכגון
 שיראה לו פנים שוחקות, יידע שזה נחשב לו
 כמסירות נפש, וכשיש לו לאדם מסירות
 נפש, העולם נבנה על ידי כן והגאולה
 מתקרבת.

משחית... יתפלל האדם בלי סוף שיזכה לכך,
 כי לא דבר קל הוא.

וכאמור לעיל, הקב"ה מזמן לאדם
 הזדמנויות שונות למסור את נפשו, ואחת
 מההזדמנויות היא סכסוכים כספיים
 שביכולתם לגרום לפירוד לבבות, לא רק בין
 אחד לרעהו, אלא גם בין משפחות שלימות.
 ועבודת האדם באותה שעה היא למסור את
 נפשו למען קדושת שמו יתברך, כדי לקרב
 את הגאולה. ואם יראה שקשה לו לוותר על
 החלק הרגשי משום שהוא נזקק מאוד לכסף
 זה, יצטרך לחזק בלבו האמונה שמזונותיו
 של אדם קצובין לו, ושקצבתו לא תתמעט

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א

נסתלק לגוני מרומים ביום ו' טבת ה'תרנ"ט

להכניסו לביתו, להאכילו, להשקותו, להרחיצו, ואפילו ליתן לו את מיטתו, בעוד הוא עצמו יושב והוגה בתורה כל הלילה.

קולות משונים באויפרוף של בן החייט

פעם הגיע הרה"ק לאחת הערים ביום חמישי. עד מהרה פשטה השמועה בכל העיר שהרבי הגיע, וכפי הנראה יישאר לשבות אצלם. אולם כשבאו לשאול אותם אם אכן יישאר אצלם על שבת, השתמט מלענות תשובה ברורה, כל זה מפני שרצה ששהותו בעיר בשבת יהיה בצנעא. בליל שבת התפלל במנין מצומצם, ובהגיע הבוקר, ביקש לדעת באיזה בית כנסת מתפלל חייט העיר שעורך היום 'אויפרוף' לבנו. כשענו לו, קם הרה"ק והלך עם פמלייתו להתפלל באותו בית כנסת.

מובן מאליו שכיון ששמעו בני העיר שהרבי מתפלל באותו בית כנסת, נהרו כולם לשם כדי לזכות להתפלל עמו, וכך היה בית הכנסת מלא מפה לפה וכבר לא היה מקום להכניס בו מחט. הרה"ק התפלל שם בהתלהבות גדולה ועצומה, וכשהתחן עלה לתורה וקרא את ההפטרה, גברה התלהבותו של הצדיק, והוסיף להכות בידיו וברגליו, ואף אחד לא הבין על מה ולמה. מיד לאחר התפילה, התנער הרה"ק ויצא, ובמוצאי

הקפיד על קוצו של יו"ד

ידוע שהיה מקפיד מאוד בענייני הלכה, נזהר היה בכל קוצו של יו"ד, וכך היה מביע את מחאתו כל אימת שנעשה איזה דבר שלא לפי ההלכה, אפילו כשיצא הדבר מפי הצדיקים ואפילו כשיצא מפי אביו הרה"ק מצאנו זיע"א. למרות שהיה בטל לאביו ולכל אותם צדיקים, והיה נוסע אליהם ומעיד עליהם תדיר שהם שרפי מעלה, כשהגיע הדבר להלכה, אם ראה שדבר מה נעשה שלא כפי השולחן ערוך, היה מוחה על כך בכל תוקף.

חנון ורחום לכל פועל

עוד היתה לו עבודה גדולה בקיום מצות צדקה וגמילות חסדים כפי שראה אצל אביו. בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו היה שקוע בעשיית חסדים בכל האופנים לאחיו מישראל. נביא בזאת עובדות וסיפורים בענין זה, וכך נוכל אף אנו ללמוד מדרכיו הקדושים.

פעם ראו החסידים שדבר מה זו מתחת לשמיכה שהיתה פרוסה על מיטתו הקדושה. הרימו מעט את קצה השמיכה לראות מי הוא זה ואיזה הוא, והנה ראו ששוכב שם יהודי מוכר לבני העיר, שהיה מוכה שחין וצרעת ואף אחד לא היה מסוגל להכניסו הביתה. נתברר להם שרובם נוהג

והרופאים בקראקא פסקו את פסקם שאין יותר מה לעשות עמו. התפרץ ר' מתת לבית הצדיק וסיפר על הבשורה המרה. צוה הרה"ק שישנו את שמו מחיים יעקב לחיים ישראל, ואמר בלשונו הטהור: מבטיחני לך שיחיה.

לאחר מכן הגיעה השמועה שבשעה זו ממש, לאחר שכבר התכוננו ליציאת נשמה וכבר הדליקו נרות, חל פתאום שינוי לטובה. אצל החולה, והנה כבר הבריא לגמרי. כשבאו לספר על כך לצדיק ברוב התפעלות, השתוממו לראות כי הצדיק אינו מתפעל כלל, אלא מבטל את המופת בפיו, באמרו: הן ודאי שכך היה צריך להיות.

היה שם בין המקורבים הגאון ר' אברהם יהושע פריינד מנאסויד זצ"ל, והבין שיש דברים בגו. פנה אל האב ר' מתת וביקש שיספר לו מה שאינו ידוע. פתח האב וסיפר: בני זה נולד בכח ברכתו של הרה"ק משינאווא, וזאת בגלל מעשה שהיה. באותו זמן השתוללה בחוצות מחלה מדבקת, ואף אחד לא ההין לבקר את החולים מחשש

שבת הסתלק מן העיר, כך שלא היה שום מושג לאף אחד ממקורביו לפשר התנהגותו המזורה.

אכן לאחר מכן נודע הדבר על-ידי משמשו שסיפר כי קודם לכן, באמצע השבוע, הגיע החתן דגן אל הצדיק, והתלונן בפניו כי הנה הוא צריך לעלות למפטיר ואינו יודע לקרוא וללא ספק ינחל בזיונות קשים. כיון שראה הצדיק שהשבת כבר מתקרבת ולא נותר פנאי להתיישב עכשיו ללמדו את קריאת ההפטרה, אמר לו: אל דאגה! בשבת כבר אמצא לך עצה. כעת נתברר שבגלל זה הגיע הרה"ק לשבות באותה עיר ולהתפלל באותו בית כנסת, כדי להרעיש בידיו וברגליו בשעת קריאת המפטיר, כך שלא יוכלו לשמוע את קריאתו. אכן כן, כזו היתה מידת חסדו של הרה"ק¹⁰.

מבטיחני לך שיחיה הילד

היה לו להרה"ק משמש אחד בשם ר' מתת (מתתיהו), פעם הגיעה הידיעה שבנו חיים יעקב חלה במחלה מסוכנת ר"ל

¹⁰ כעין זה מסופר מעשה נפלא על הגרש"ז אויערבך זצ"ל: מעשה בילד אחד שסבל מקשיי קריאה, אך תשוקה אחת היתה לו, שבהגיעו לבר מצוה שלו יוכל לקרות את ההפטרה כאשר הילדים בני גילו. שכר לו אביו כחצי שנה קודם הבר מצוה מורה פרטי, והוא התחיל ללמד אותו את ההפטרה של שבת הבר מצוה. כך שינן עמו ההפטרה כמה מאות פעמים, עד שהיתה גורה על לשונו וייטב לבו.

אולם, מה חשכו עיני המורה שלו, כאשר גילה אך שבוע קודם הבר מצוה, שבאותה שבת, חל להיות ראש חודש ביום ראשון, כך שבשבת מפטירים "מחר חודש" ולא ההפטרה שהכין עם חתן הבר מצוה.

עלה ללשכת הגזית לשאול את פי הגרש"ז כדת מה לעשות. אמר לו הגרש"ז: עלי ועל צווארי! בשבת קודש יקרא החתן את ההפטרה שהכין ולא "מחר חודש"...

המעשה לא נגמר בכך. הגרש"ז בירר היכן מתפלל הבחור החתן, ובשבת בבוקר... ויבוא, ר' שלמה זלמן הגיע להתפלל באותו בית כנסת. המתפללים התפלאו על מה זכו שגאון זה יבוא להתפלל עמם, אך הגרש"ז אמר בלחישת לאותו מורה, כי חשש שאע"פ שיאמרו בשמו שמותר כצורך שעה לקרות הפטרה זו במקום "מחר חודש", יהיו חכמים מחוכמים שיעוררו רוח סערה בשאלה זו והבחור יתבייש. על כן החליט לבוא להתפלל הנה, כדי להבטיח שאף אחד לא יעורר ויכוח בענין.

וביקש מקום ללון. האשה שלא הכירה את הצדיק, אמרה: בעלי אינה בבית מפני שליל שישי היום ומלאכתו מרובה. הפציר בה הצדיק וביקש ממנה שתניחוהו לכל הפחות לישון בבית התבן כי אין לו היכן ללון. האשה ביקשה לסרב גם לזאת באמרה שאינה יודעת אם בעלה יסכים לכך, אך לאחר תחנונים רבים, ניאותה לו, וכך הוא נכנס לבית התבן, הוציא גמרא והתיישב ללמוד.

כשהשוחט חזר ממלאכתו, ניגש מיד אל בית התבן, ואמר לצדיק, שהיה נדמה לו כאדם חסר בית: אינני רוצה שיסתובבו כאן אנשים כאלה, קום והסתלק מכאן. הצדיק התחנן בפניו: אנא! אין לי היכן לשהות עכשיו, הנח לי להעביר כאן את הלילה והשכם בבוקר אך מכאן מיד. אבל השוחט הקשה את לבו וגירשו משם בכוח פנים...

ויהי למחרת, היה זה ערב שבת קודש פרשת חוקת, הגיע הרה"ק משינאווא עם פמלייתו לעיירה אחרת הסמוכה לאותה עיירה, ומיד פשטה השמועה כי צדיק בא לעיר ושהוא מתכוון לעשות בה את השבת. נתקבצו כולם מכל העיירות הסמוכות ובאו להתחמם לאורו של צדיק. בין הבאים היה גם אותו שוחט שלא העלה בדעתו שהצדיק אינו אלא זה שגירשו אתמול מבית התבן שלו.

באמירת התורה פתח הצדיק ואמר: וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו. אדום מרמז לשוחט, כמו שאמרו חז"ל במסכת שבת, שמי שנולד במזל מאדים, ראוי לו שיהיה שוחט. אם השוחט ממאן ליתן לישראל להתארח אצלו, אזי – ויט ישראל מאליו, האידישקייט מסתלקת ממנו,

התדבקות, רק אני הלכתי לבקרם וסיפקתי להם את צרכיהם. הגיע אז הצדיק לביתי ואמר שהוא מאוד מוקיר את מעשי ושרצונו להאציל לי ברכה. והנה מרוב התרגשות שהצדיק בכבודו ובעצמו הגיע לביתי, שכחתי שטרם זכיתי בפרי בטן, ואמרתי לו: "יש לי כל". אולם החסידים שהיו עמו, העירו לי: "הלא אין לך בנים, בקש מהרבי שיברך אותך בבנים". מיד נזכרתי ועניתי אחריהם – אנא יברכני הרבי בבנים. הרבי בירכני ונולד לי זה הבן חיים יעקב.

כיון ששמע זאת אב"ד נאסויד, קרא ואמר: אכן נודע הדבר, בזכרו שזה הבן שחלה נולד בזכות מסירות נפשו של האב למען אחיו מישראל, בטוח היה הצדיק שלא יסתלק מן העולם בדמי ימיו, וכל-כך היה הדבר פשוט אצלו, עד שלא ראה צורך להתפעל מהחלמתו...

וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו

יותר מעל אחרים הקפיד הרה"ק משינאווא על השוחטים העוסקים בפעולה שיש בה מן האכזריות שיהיו בעלי חסד ומכניסי אורחים. וזאת על-פי דברי האוה"ח הק' במה שאמרה תורה גבי הריגת אנשי עיר הנדחת "ונתן לך רחמים ורחמך", שכיון שצוה אותם לעשות מעשה של אכזריות, הוזקק להבטיח להם שלא יולידו בנפשם את תכונת האכזריות.

פעם שמע על שוחט אחד באחת העיירות שאינו מכניס אורחים בביתו. ברצותו לבדוק אם כנים הדברים, לבש את מעילו ונסע לאותה עיירה. היה אז ליל שישי, והצדיק נקש על דלת ביתו של השוחט,

בנקודה מדרך הפשט. ולאחר מכן, כשהוא זוכה ומתעלה, יכול הוא לכוון יותר יותר. אבל יש טיפשים שהם מבלי עולם ואינם מדקדקים לעשות הכל פְּמַצְנָה, וכל עבודתם היא בכוונות ובמוחזין, וחושבים שאינם צריכים לדקדק לקיים התורה.

וזהו הפירוש אחר קיצץ בנטיעות, משל לאילן שיש לו שורשים, שמהם יוצא הגזע, ומהגזע יוצאים ענפים, ומהענפים יוצאים הפירות. ואם רוצה האדם לקטוף פירות, הדרך הנכונה היא שיעלה על הגזע העב, ומשם ישיט את ידו בינות לענפים ויקטוף את הפירות. אבל העצל עומד במקומו על הארץ, וקופץ ומושיט את ידו ברצונו לקטוף את הפירות, ואז מחמת עצלותו גם הענפים נשברים. הפירות הם פנימיות התורה, אשר בוודאי ישתוקק על יהודי להגיע אליה, אבל אם ירצה שיתקיימו בידו, יצטרך תחילה לטפס על האילן...

חסיר את הנגיעות בטרם פסק את

פסקו

פעם התאכסן הרה"ק משינאווא בעיר סטראפקוב, ונכנס אליו יהודי אחד מתושבי המקום אשר היה מתנגד לצדיק שהנהיג שם את עדתו, ואמר לו: הנה הציעו לבתי שידוך נפלא, ואם יורה הרבי לצד השני לגמור את השידוך, ייגמר השידוך בכי טוב. ובכן, בקשתי שהרבי יכתוב להם לגמור את השידוך... השיב לו הרה"ק: חזור נא למחרת ואערוך לך מכתב כזה.

כשחזר למחרת, אמר לו הרה"ק: לא, איני מסכים לשידוך זה. בטוח היה האיש שבמשך היום כבר יצא לו להרה"ק משינאווא לדבר עם הצדיק מסטראפקוב

כי בני אברהם יצחק ויעקב הם: ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים...

נוהג היה הרה"ק משינאווא ליתן חומש מנכסיו לצדקה, וזאת על-פי צוואתו של הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א שלא ינהג בזה כאביו שנתן כל נכסיו לצדקה, אלא יסתפק בחומש. כך שמעתי מיהודי אחד שאביו עוד זכה להיות אצל הרה"ק משינאווא.

לחם וחמאה לנשמה

כשפעם בא אליו אחד לבקש הדרכה, אמר לו הצדיק בלשון קדשו: אתה מבקש הדרכה?! וכי סבור אתה שאומר לך ללמוד ראשית חכמה?! לא, לא, לחם וחמאה! אומר לך ללמוד גמרא, ואם תוכל תלמד אותה עם תוספות. כשהאיש פנה ללכת לדרכו, קרא לו שוב ואמר: שכחתי – גם תתן פרוטה לעני מדי יום ביומו, ואף אם אין לך עני מזומן, תפריש פרוטה בצד, וכשיזדמן לך עני – תתן לו. אכן כן, אף זה לחם וחמאה הוא, כי כדי להיות יהודי, צריך גם ללמוד כל יום גמרא וגם להיות נותן.

אחר קיצץ בנטיעות

בענין הקפדתו שלא לעסוק בשום אופן בתורת הנסתר למי שלא מילא כריסו בש"ס ופוסקים, יש להביא מספרו דברי יחזקאל. במסכת חגיגה (יד, ב) שנינו: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר, ורבי עקיבא... אחר קיצץ בנטיעות, רבי עקיבא יצא בשלום... הביאור בזה כי פרד"ס הוא ראשי תיבות פ'שט ר'מז ד'רוש ס'וד. בתחילה צריך האדם לקיים את התורה על-פי פשט, וחלילה שינטה אפילו

שאונקלוס התכוון לזה, כי אם היה יוסף זוכר שהם אחיו, לא היה יכול לחשוב מה לדבר אתם, לפיכך הפשיט את עצמו לגמרי מן המעשה כאילו היה איש אחר לגמרי, ואז יכל שפיר לחשוב מה לדבר אתם.

התפורות העננים לקידוש לבנה

אירע פעם שהרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א היה חלוש מאוד ולא יכול היה לרדת ממיטתו. הגיע מוצאי שבת וכבר היה אז סוף זמן קידוש לבנה, התאמץ למעלה מכוחותיו כדי לרדת ממיטתו ויצא החוצה לקדש את הלבנה, וכיון שיצא החוצה, נתכסו השמים בעבים ונסתרה הלבנה. היתה לו לצדיק עגמת נפש מרובה – הן התאמץ כל-כך כדי שלא להפסיד אמירת קידוש לבנה, והנה נמנע ממנו הדבר.

ביקשו מקורביו לדבר על לבו, ואמר לו שאין לו להיות בצער שהרי אנוס הוא ואונס רחמנא פטריה. אולם הצדיק לא קיבל תנחומים וטען שלא לעולם יוכל האדם להפטר בטענת אונס, שהרי אפשר שהוא עצמו גרם לאונס זה שיבוא.

והביא ראייה ממה דאיתא במסכת ברכות (ה, ב): רבי אלעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן. חזא דהוה קא גני בבית אפל (ראה שהוא דוכב בבית חשוך), גלייה לדרעיה ונפל נהורא (גילה רבי יוחנן את זרועו ונפל אור בבית). חזייה דהוה קא בכי רבי אלעזר (ראה שרבי אלעזר בוכה). אמר ליה: אמאי קא בכית (מדוע אתה בוכה)? אי משום תורה דלא אפשת (אם משום שלא הרבית בתורה כפי שאיפתך) - שנינו: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים! ואי משום מזוני (שאתה מרגיש שהיה לך חוסר שפע ושמא עוונותיך גרמו) - לא כל

ולכן אינו מסכים לשידוך מפני שהוא מתנגד לו. התחיל האיש לרטון בקול: מדוע תמיד הוא צריך להתערב? הלא השידוך מוכן ומזומן לי, אני צריך רק מכתב מהרבי והכל על מקומו יבוא בשלום...

הסביר לו הרה"ק פנים ואמר: חס ושלום! לא דיברתי עם אף אחד, אך אומר לך גופא דעובדא היכי הוי: כשבאת אלי אתמול וביקשת שאערוך לך מכתב, השידוך לא מצא חן בעיני, אלא שחששתי שמא נגיעה יש לי בדבר, כי איני אוהב לערוך מכתב כזה להפציר באחרים. לכן אמרתי לך תחילה שאערוך לך מכתב, ולאחר שערכתי את המכתב והסתלקה נגיעתי, התבוננתי שוב בגוף השידוך, ושוב ראיתי שאינו טוב בעבורך...

ויתנכר עליהם וידבר אתם קשות

פירש על-פי זה הצדיק מה שנאמר אצל יוסף בטרם התגלה לאחיו: "ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות". יוסף הצדיק רצה שיתכפר לאחיו על שמכרוהו, לפיכך ציער אותם, אלא שחשש שמא אינו עושה זאת מתוך רצון נקי לגרום להם כפרה, אלא יש במעשיו גם משום רצון לנקום בהם על מה שעוללו לו, לכן התייגע יוסף בעצמו להתנכר אליהם, והיינו שדימה בעצמו כאילו הוא מדבר עם אנשים נכרים שאינם קשורים כלל למכירתו, ואז יכול היה לחשוב מה היה עושה לאנשים נכרים שמכרו את אחיהם, כדי לגרום להם כפרה.

והפטיר הרה"ק שלפי זה מדויק לשון התרגום שם על תיבות "ויתנכר אליהם" הפלא ופלא – חשב מה דמליל עמהון, כי לכאורה אינו תרגומו הפשוט. אלא

היה, שמיד לאחר אמירת דברי תורה אלו, נתפזרו העננים והיתה אז שמחה גדולה שאפשר לקדש את הלבנה. ואז קרא הצדיק בקול: טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו... הנה ממעשה זה יכולים אנו ללמוד שני יסודות, היסוד הראשון הוא **שלפעמים האדם עצמו אשם במה שנאנס**, וכפי שאמרו הקדמונים **שמפני זה זקוק השוגג לכפרה, מפני שאם אנה האלוקים לידו, ללא ספק לא היה נזהר האדם דיו בדברים הדומים לאלה**. היסוד השני הוא מה שרואים בסוף המעשה, כי הנה לאו מופת ככל מופתי הצדיקים נעשתה כאן (כפי הידוע שהצדיקים יכלו לפעול בכוח קדושתם לפזר את העננים, כי הטבע היה משועבד אליהם), אלא כיון שעשה הצדיק חשבון בנפשו, באמרו שמא אין לי לבנה מפני שהתעצלתי עד כה לקדש את הלבנה, ואע"פ שאנוס אני עתה, אני גרמתי לי לאנוס זה, מיד נסתלק האנוס. ומזה יוכלו ללמוד גם הנמנה על אנשים כערכנו, **שאם יראה שהוא אנוס בקיום המצוה, ויעשה חשבון בנפשו לראות היכן הוא נמצא בעולמו, יעזור לו הקב"ה ויוכל לקיימה**. וכפי שרואים זאת בחוש, שמי שרוצה לקיים את המצוה ורואה שהיא בורחת ממנו, אם יעצור ויתבונן כי היא בורחת ממנו, מפני שלא התאמצת מספיק, תזדמן לו אותה מצוה מצד אחר.

אדם זוכה לשתי שלחנות! ואי משום בני - דין גרמא דעשיראה ביר. אמר ליה: להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא (על יופי זה של רבי יוחנן שהיה משפירי קרתא דירושלים שיתבלה בעפר - אני בוכה). אמר ליה: על דא ודאי קא בכית (על זה בוודאי צריך לבכות), ובכו תרוייהו (ובכו שניהם).

ביאר הרה"ק משינאווא: הן לא יתכן שהם בכו כפשוטו על היופי החיצוני שיתבלה בעפר, שהרי דבר זה מסדר העולם הוא שלאחר מאה ועשרים עוברים לעולם שכולו טוב, ואיך שייך לבכות על זה. אלא ודאי שהוא בא כהמשך לתשובת רבי יוחנן. בתחילה אמר לו רבי יוחנן: אם משום שאתה חושב שלא ניצלת את זמנך כפי שאיפותיך ללימוד התורה, הלא שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט, פירוש - לא כל אחד זוכה להיות מרבה, אלא יש מי שאנוס בדבר, ובלבד שיכוון לבו לשמים. על זה השיב לו רבי אלעזר שאין הוא מאותם שנגזר עליהם מן השמים להיות מן הממעיטים, אלא אפשר שהוא מאותם שנגזר עליהם להיות מן המרבים, אלא לפי שהרפה והזניח בתחילה, נערמו עליו אונסים בסוף ומנעו אותו מלהרבות בלימוד התורה, והרי זה מעין תחילתו בפשיעה וסופו באנוס.

טוב ה' לבל ורחמיו על כל מעשיו

סוף מעשה אצל הרה"ק משינאווא

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן